

Weekabonnement 30 ct
Losse nummers 35 ct

Toen de dijken braken...

Dit nummer . . .

Drie dagen lang zwierf onze redactrice met een Marine-schip door de Zeeuwse wateren. Soms waren alle handen (ook de hare) nodig om de sloep aan of van wal te brengen.

Persfotografen moesten dagenlang in de moeilijkste omstandigheden hun werk doen, maar ze wisten, dat door hun werk de hele wereld een indruk zou krijgen van de ramp, die Nederland heeft getroffen.

Vannit Zierikzee vertrok onze redacteur op de „achterplecht" van een Rotterdams amphibie-vaartuig de rampzalige polders in.

Het is wel met zeer bijzondere gevoelens, dat wij dit nummer van „De Spiegel" klaarmaken. Nog maar nauwelijks zijn wij, verslaggevers en fotografen, teruggekeerd uit de zwaarst getroffen gebieden. Nog schemert voor onze ogen de grauwe troosteloosheid van de eindeloze watervlakten. Nog horen wij het angstig loeien van het ten dode opgeschreven vee. Nog zien we voor ons de getekende gezichten van hen, die de ramp nauwelijks hebben overleefd.

En nu wachten onverbiddelijk de persen, hoewel we ons er rekenschap van geven, dat een totale beschrijving van de angst en de ellende ons onmogelijk is.

Misschien had U in ons vorige nummer al enkele opnamen verwacht. Wij hebben dit niet gedaan, omdat de hele redactie, evenals de medewerkers, met de grootste spoed naar het noodgebied is gegaan. Bovendien waren we van mening, dat „De Spiegel" zeker foto's en reportages moet geven, die volkomen exclusief zijn, omdat dit nummer een historisch document moet worden voor al onze lezers.

Onze redactrice, Adri Sloff, en de fotografe Maria Austria zwierven drie dagen met Marine-vaartuigen door de Zeeuwse wateren en landden o.a. in Oude Tonge, den Bommel en Brouwershaven.

Onze redacteur Van Vliet met de fotograaf Aart Klein trokken na het eerste alarm met de eerste militaire-hulp-colonnes naar Fijnaart en Heiningen en zagen daarna via amphibie-vaartuigen de activiteit der helicopters bij Zierikzee.

Henk Jonker zwalkte moederziel alleen langs de meest bedreigde punten en maakte op verschillende wel- en niet zeewaardige vaartuigen de evacuatie mee van Nieuwe Tonge.

Jo Bokma en verslaggever Kooiman waren op de eerste dag al op bedreigde punten in Zuid-Holland.

Vier dagen lang hebben deze teams al hun krachten ingespannen om het verhaal van Nederland's rampspoed te kunnen vastleggen.

Al te dramatische foto's hebben wij gemeend niet te moeten publiceren.

Zonder de buitengewone medewerking van speciaal landmacht en marine was het ons onmogelijk geweest deze reportages te brengen. Bovendien zijn we diep getroffen door de hartelijkheid en de spontaneïteit, waarmee onze lezers ons overal hebben geholpen.

Redactie.

o, schrei mijn volk...

o, schrei mijn volk, bij zoveel rouw en tranen,
bij zoveel leed, dat onuitzegbaar is.
veel dat ons lief was is vergaan en
wat overblijft is enkel droefenis.
hij stierf, zij stierf... een lange rij van beelden
trekt als een waas 't beneveld oog voorbij.
zij, die met ons geluk en droefheid deelden,
zijn weggevaagd door 't toomloos stormgetij.

waarom, waartoe, wie zal het openbaren?
wie zal ons 't raadsel van het leed verklaren?
hier staat een mens voor een gesloten muur.
maar boven 't leed, dat ons is overkomen
wordt, voor wie't verstaat met ernst de stem vernomen,
dat god tot ieder mens kan komen ieder uur.

huib fenijn

In 's Gravendeel kwam het

N

Hoewel het water voortdurend stijgt en de dijk overspoelt, gingen ze er steeds weer op uit, uren achtereen, om nog te redden wat er te redden viel...

aan 's-Gravendeel? Onmogelijk..."
„Maar het moet..."
„Wil ik graag geloven, maar 't kán niet.

Order om alles tegen te houden." „We zijn van de pers," proberen we de gemotoriseerde politieman te vermurwen.

„Al was u minister..." is het antwoord, „wat onmogelijk is kan nu eenmaal niet..."

Dan passeert met razende snelheid een wegenwacht. Nog juist zien we kans een stopteken te geven.

„Uitgesloten," is zijn commentaar, „bij Wioldrecht is 't een hopeloze chaos. En de pont..." Hij haalt met een veelzeggend gebaar de schouders op.

„Maar als we lopen?"

„U moet 't zelf weten. Ik zou het niet doen..."

Maar we zijn koppig. In de auto trekken we onze waterlaarzen aan en langs een veel te smalle weg, op talloze plaatsen geblokkeerd door tientallen autobussen, vracht- en vee-wagens bereiken we tenslotte tóch de pont. Een klein legertje politiemannen verspert ons de weg.

„Alleen voor hulp-ambulances."

„Pers..."

Ditmaal maakt het „toverwoord" echter geen indruk.

„Gaaf u in Dordrecht een bewijsje halen. Orders zijn orders."

„Dordrecht...? Maar hoe kunnen we..." De commandant hoort het al niet meer. Is al weer bezig om de honderden angstige familieleden, die proberen iets te ontdekken van hun

ouders of kinderen, die zich ginds in die overstroomde polder moeten bevinden, terug te dringen.

Dan buigt een chauffeur van een voor evacuatie bestemde autobus zich uit het raampje naar ons toe.

„Voor welk blad?"

„De Spiegel."

„Spiegel?" Er komt een glimlach op zijn door gebrek aan slaap witweggetrokken gezicht als hij zegt: „Die lees ik zelf. Stapt u maar in. Ik moet óók over."

„Ja... maar we willen de hulpverlening onder geen enkele voorwaarde bemoeilijken."

„De bus is immers leeg? Wanneer u straks terug in de kajuit gaat heeft niemand er last van. U moet maar denken: de politie weet ook niet meer hoe ze er mee aan moet,"

voegt hij er vergoelijkend aan toe, „ze doen wat ze kunnen, maar de toestand is immers zo verward...? Ieder ogenblik krijgen ze de meest tegenstrijdige instructies."

Dan zijn we op de pont.

Schuimend steigeren de hoog-opgezwepte golven van de Dordtsche Kil tegen de bakboordzijde van de pont, die nu belachelijk klein lijkt op die woedende watermassa's. De wind, eerst wat geluwd, beukt met vernieuwde kracht tegen de ruiten en een ogenblik wensen we dat we de waarschuwingen van de wegenwacht ter harte hadden genomen. Maar de schroef draait nu op topsnelheid en we bereiken tenslotte de overkant. Eerst lijkt 't alsof alles nogal meevalt. Alsof de eerste berichten die ons bereikt hadden en die spraken

water kolkend van de àndere kant

de dijk staat de polder volkomen blank.

Met verbeterd gezichten staan een paar boeren, die met veel moeite een deel van hun vee hebben kunnen redden, op de dijk. Ze staren met ontzetting naar de resten van hun kort geleden nog zo welvarende bedrijf, ginds ver weg, amper nog zichtbaar in de grauw-kolkende watermassa.

„Als we 't maar eerder gewéten hadden..." antwoorden ze toonloos op onze vraag hoe 't gebeurde, „maar 't water kwam van een ándere kant dan we dachten..."

Met horten en stoten krijgen we het trieste verhaal te horen.

Ze hadden heel die eerste, verschrikkelijke nacht aan de dijken gewerkt, waartegen het door de orkaan opgezwepte water hóóg opspatte. Die dijk, die dreigde door te breken, maar die ze hoopten te behouden.

Maar plotseling klonk de kreet: „We moeten terug, het water stroomt de polder in..."

Ze geloofden het eerst niet. Dat bestónd immers niet? Ze werkten toch zélf aan die dijk?!

Maar al heel spoedig bleek die alarmkreet maar ál te waar te zijn: terwijl iedere man, die een schop kon hanteren, zelfs vrouwen en kinderen, zwoegden om de bedreigde plaatsen te versterken, had het watermonster zich in 't holst van die vreselijke nacht op een ándere dijk geworpen. Hier was niemand om 't gevaar te keren, omdat niemand deze moge-

Eindelijk in veilige haven: Mevrouw Bakker met haar pasgeboren baby in de Ahoy-hal in Rotterdam. Dáár vond ze eindelijk weer warmte en voedsel en kleding en hartelijk meeleven... dank zij de spontane hulp van héél ons volk!

van een nood-toestand, overdreven waren. We zien immers nog droge straten en de huizen hebben weliswaar enige schade opgelopen, maar ze staan nog voor 't grootste deel droog. Alleen aan de achterkant, in de bijkeukens en schuren, is 't water naar binnen gedrongen, van vrijwel alle huizen is het hogere woongedeelte echter nog volkomen intact. Maar als we verder lopen zien we dat de geruchten stellig niet overdreven zijn: aan beide kanten van

★

Met platboomde vaartuigen wordt zo veel mogelijk vee in veiligheid gebracht.

de Spiegel

Ze willen 't met een roeiboot proberen, omdat ze niet langer werkeloos willen toekijken, maar 't is bijna onbegonnen werk... Ze weten het, maar 't gaat immers om mensenlevens en iedere minuut kan te laat zijn.

lijkheid voorzien had, dat het water hier zou kunnen toeslaan. En zo kolkte het plotseling de polder in, steeds wilder en woester, om tenslotte brullend en álles verslindend wat weerstand bood, steeds sneller te stijgen. Zó ongelooflijk vlug ging alles in zijn werk dat ze 't nu nóg niet kunnen geloven...

Tientallen slachtoffers...

't Werd daar, bij 's-Gravendeel, binnen enkele minuten een catastrofe. Schuren stortten als kartonnen kaartenhuizen in elkaar, stallen werden binnen luttele seconden kolkende waterputten, waarin het water steeds hoger steeg. En boven het gieren van de storm en het angstaanjagend gebulder van het woedende water klonk het klagelijk gekerm van het wanhopig worstelende vee, dat jammerlijk verdronk.

En de mensen...?

Toen ze zich enigszins van de verlamdende schrik hadden hersteld begrepen de meesten dat hun enige

kans op redding de zolder was, of, als het water nóg hoger zou stijgen, het dak van hun woning... ál de muren tenminste in staat bleken om de vereende kracht van de orkaan en 't wild-woedende water te weerstaan.

Voor tientallen was het echter al te laat. Ze werden door 't water gegrepen terwijl ze bezig waren hun vee te redden, óf ze moesten het op hun vlucht naar de dijk afleggen tegen de greep van de losgebroken waterwolf. Jammerlijk kwamen ze in de golven om...

En binnen een half uur waren er in de verdrongen polder van de Hoekse Waard meer dan zestig doden te betreuren...

Hulpcolonnies snellen toe

Als een lopend vuurtje ging het gerucht van de rampzalige dijkdoorbraak door de omgeving en allerwege werd spontaan hulp geboden. Met vereende krachten trachtte men te redden wat er te redden viel en vooral uit de hoger gelegen boerderijen kon nog vrij veel vee in veiligheid worden gebracht. Voor de lager gelegen boerderijen was geen hulp meer mogelijk...

Vergeefs trachtte men aanvankelijk met roeiboten de ongelukkigen van de zolders en de daken te bevrijden, maar de stromingen en de kracht van wind en golven waren te groot. Pas toen in de loop van de dag mili-

Verder, steeds verder vrat het niet aflatende water aan de dijk en amper drie minuten nadat deze opname gemaakt werd, ontruimde de M.P. de dijk, die het kort daarop op talloze plaatsen begaf. Maar 't kostte moeite voordat die mannen, die koppig poogden te redden wat er te redden viel, zich lieten verdrijven van hun huizen...

Als kleine stipjes aan de horizon zijn de daken van de verspreid liggende huizen in de polder zichtbaar. De soldaten werken als paarden, maar ze beschikken slechts over een viertal boten... en 't zijn er immers nog honderden en honderden die ginds op redding wachten...?

taire eenheden met motorsloepen op het terrein van de ramp verschenen kon men met succes de redding van de honderden ongelukkigen, die zonder eten, zonder drinken, zonder brandstof en dikwijls zonder dekking in doornatte kleren op de zolders bij elkaar gedrongen zaten, ter hand nemen.

Onzegbaar leed...

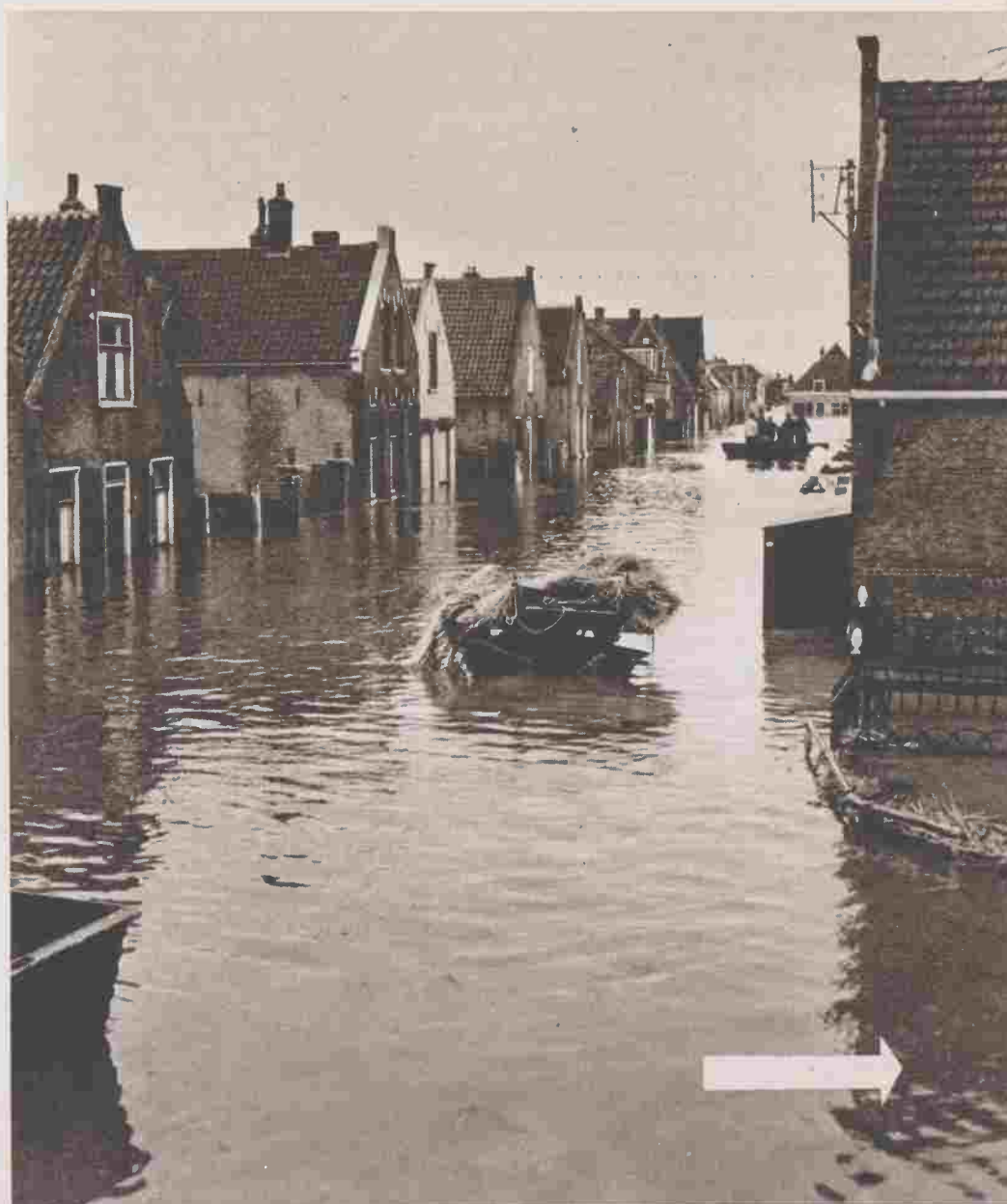
In groepjes van tien tot twaalf werden ze aan land gezet, daar op de uiterste punt van de dijk die nog boven water uitstak. Daar stonden een paar autobussen en een bestelauto verloren tussen de troosteloze waterwoestenij, te wachten om de slachtoffers zo snel mogelijk naar de pont te vervoeren. Vier motorvletten zwalkten zonder ophouden over de troosteloze watermassa. Ze zetten koers naar de verspreid liggende boerderijen en vaak kostte het veel kostbare minuten, voordat het gelukt was alle vluchtelingen van de zolder van een eenzame, verzonken woning in de boot te krijgen. Zonder dat er veel gesproken werd, stapten ze, na een barre tocht in een open sloep, aan land. Eerst de ouden van dagen, de zieken en gebrekkigen. Velen moesten op de sterke armen van de soldaten in de wachtende auto's gedragen worden. Ook moeders met zuigelingen werden met de meest mogelijke omzichtigheid behandeld. 't Was ontroerend

om te zien met hoeveel tederheid die ruwe kerels zich over die zo goed mogelijk ingebakerde bundeltjes-prilven ontfermden... Op de gezichten van de meeste vluchtelingen lag een trek van stille berusting, maar in hun ogen, die dof waren van het turen in de verte, lag nog de angst en de ontzetting over het verschrikkelijke, dat zo kort geleden had plaatsgevonden. Sommigen schreiden zacht, anderen mompelden met klankloze stem onverstanebare dingen. Enkelien wierpen een lange, smartelijke blik achteruit naar dat kleine, donkere stipje boven de grauwe watermassa, waar ze alles wat ze op de wereld bezaten, ten prooi van het woedende water wisten. Maar nog vóór dat allen in de wachtende wagens waren gepakt, zo goed mogelijk door leden van het V.H.K.K. verzorgd, om op weg te gaan naar Rotterdam, waar ze in de Ahoy-hallen een eerste liefderijk onderdak zouden vinden, waren de motorvletten alweer op weg. Naar andere huizen, waar nog honderden angstig bibberende ongelukkigen wachtten op de redding, waarop ze diep in hun hart nauwelijks meer durfden hopen...

Joh. G. C. K.

★

Water dringt de kom van 's-Gravendeel binnen.

„Daar komt er wéér een!”

Daar komt er weer één!” schreeuwen de kleine jongens uit Zierikzee, die op de uitkijk staan.

De Noordwester die weer is aangewakkerd, maakt de golven boven het uitgestrekte polderland hoger en dreigender. En we weten, dat ginds verweg, waar de daken der huizen als stipjes boven de horizon staan, nog mannen en vrouwen en kinderen in verkleumde doodsangst zich vastklemmen aan de dakrand van hun wegbrokkelend huis. „Daar komt er weer één!” zeggen ook de mannen en vrouwen van Zierikzee, de mannen van het Rode Kruis en de brandweer en in hun stem ligt een diepe bewondering voor de kranige prestaties van die kerels uit Nederland en zelfs uit Engeland en Amerika, die uur na uur zonder rust speuren op het woelige water of ergens een verkleumde hand om redding wuift.

Twee witte vlaggen geven de piloot van de Royal Air Force het sein dat er geland kan worden.

Van alle kanten rennen ze toe om de heliöpter in bedwang te houden en de geredden in ontvangst te nemen.

En daar zwenkt er één, geleid door een brandweerman met wild-zwaaiende, witte vlaggen, met de neus in de wind naar het „parkeerterrein”. Even staat hij als een gonzende libel boven het minniem kleine vliegeterrein. Sterke handen trekken hem naar beneden en voorzichtige handen tillen behoedzaam nieuwe slachtoffers van 'de wilde vloedgolf uit het toestel. Even wuift de piloot met zijn hand en dan gaat hij weer: kaarsrecht omhoog en dan afzwaaiend naar het Oosten naar Oosterland, want het gaat om mensenlevens.

En de Rode Kruis-soldaten brengen de oudjes naar het gastvrije huis van moeder ten Haaf, waar warme koffie en een echte dikke boterham hen wachten. Maar ook koesterende warmte van mensenharten, die weten, wat leed en ellende geleden is in deze bange dagen.

De oude man mag alleen voorzichtig drinken: slokje na slokje, want drie dagen lang

heeft hij geen druppel water geproefd. „Meneer,” stamelt hij, als ik m'n hand op z'n schouder leg, „meneer, als u wist hoe „arg” het was. Ik wou m'n paard nog redden, het was zo'n goed beest en toen kwam het water brullend aan. Ik kon m'n huis niet meer halen en ben bij m'n buurman binnen gevlucht. Maar ik wou weg ee, naar „mien vrouwe”.”

Z'n „vrouwe” knikt met een trieste glimlach om haar moe gezicht: „ik was zo bange,” zegt ze, „maar hij is toch gekomen op een deur, maar de eerste keer viel hij er af en toen dacht ik, dat hij verdronk.”

De oude neemt nog een kleine slok en zegt: „Maar noe ebbe me mekaore weer, maar ok er zijn er zoveel... die...” en dan huilt hij. Eindelijk. Na drie dagen, die op jaren leken. Buiten klinkt weer de roep: „daar komt er weer één!” En weer zweeft een vreemde vogel binnen.

v. Vliet

Drie dagen lang geen drinken en dan de angst om de familieleden: is het wonder, dat een steuntje nodig is?

A. Kordol is met zijn dochter van een huis in Nieuwerkerk gered. Gebogen door de moeilijke dagen strompelt hij naar het huis van moeder ten Haaf.

Nu is er zelfs een glimlach van dankbaarheid voor de onvermoeide redders.

„Oh, wat zat ik in de zorg voor Vader, die op een deur probeerde ons huis te bereiken.”

...weerd klotsende golven...
Een boerderij in de buurt van Klundert.

B L A D E N U I T M I J N N O T I T I E B O E K J E

ZWERVEND OVER NEERLANDS VERDRONKEN LAND

Zondagavond.

Op de dijk bij Zwingelspaan

Ergens priemt een zoeklicht in de donkere hemel en een fijne regen striemt ons in het gezicht. Voor het gemeentehuis in Fijnaart hokt ons groepje samen: twaalf militairen, zestien burgers en twee mensen van de pers. Met razende vaart naderen zware vrachtwagens voorafgegaan door witgehelmdes ordonnansen. Een majoor buigt zich van het bordes en

gilt een commando boven het lawaai: „Colonne ogenblikkelijk naar de dijk bij Zwingelspaan. Zandzakken arriveren met colonne uit Oudenbosch, wordt begeleid door commandotroepen. Zijn er schoppen? O.k. Direct vertrekken!” De gezichten, in de flits van autolampen en zaklantaarns zijn bleek en zorgelijk, want de geruchten zijn dreigend. De wind uit het Noordwesten wakkert aan en gromt aan uit de donkere polder. We duikelen in de auto's en alleen achter de gloeiende sigaretteneindjes weten we de gespannen gezichten. Jonge stoottroepers en de eer-

ste vrijwilligers uit Eindhoven. Kerels met krachtige knuisten en een hart. We slingeren door het verdrongen land, waar geen enkel licht van vrede vertelt op deze sinistere Zondag. Er hangt een dreigende stilte tussen ons; een stilte die benauwend is. Als we even stilstaan, loeit er naast ons een koe, als een kreet van ellende uitgeschreid boven het wilde water. Vluchtelingen trekken voorbij, de schouders gebogen en in het licht van de autolampen zien we nog de grauwe angst van deze morgen, toen de vloedgolf hun bezit en hun leven wegvaagde. Een paard heeft men van de weg

geschoven; 't ligt er vreemd met stijve poten, die als een aanklacht ten hemel staan. Een aanklacht, zo voelen wij het ook, want 't is zo moeilijk deze rampspoed te verwerken in deze koude nacht vol van geruchten van water en wind. De colonne staat nog steeds stil en als we uit de auto springen, zuigen onze laarzen zich vast in de vette klei. Een jonge soldaat, een ijsmuts diep over zijn oren, staart me aan: „Zie je daar ginds die twee schimmen? Twee paarden, die gaan verdrinken.” „Verdrinken?” zegt een andere stem, met een vreemd accent. „Dan gaan we ze halen, want

"t water stijgt, en een paard kan meestal alléén 't gevaar niet ontvluchten."

Een sterke zaklantaarn flitst over hun natgeregende paardenlijven. Ze staan met de koppen naar elkaar, als zoekend naar troost. En de soldaten, potige, kranige boerenjongens stappen het ijskoude water in, dat opkruipt tot hun knieën, tot hun middel, tot bóven hun middel. En als ze terugkomen is er triomf in hun ogen en een lichte vreugde in hun jonge stemmen. De paarden galopperen weg, de donkere dijk op, en in de verte kleppen dof hun hoeven.

Weer komen er vluchtenden. Een man draagt een brodtrommel, waarin misschien zijn enig bezit schuilt. Zijn rechterhand steunt zijn vrouw, die op pantoffels en alleen een mantel over haar pyjama over de weg wankelt. Een soldaat draagt een kind, dat schreit onder een deken. Even verder zullen ze in een autobus stappen en weggevoerd worden, ver van de greep der wreed klotsende golven.

We rijden weer, schokkend door kuilen en botsend over gebroken huisraad, aangespoelde planken, langs het dak van een huis.

Door een klein dorp gaan we, links en rechts omsloten door het water. Als donkere spoken staan de huizen, de blinden gesloten, slecht in één huis brandt een fel licht en doktoren in jassen die eens wit waren, staan gebogen over brancards.

Dan knarsen de remmen en we springen naar beneden. Water sijpelt over de weg en even verder golft met machtige stromen het wilde water over de dijk. Een huis, als aangevreten door een catastrophale ziekte, stort in, een bed staat even loodrecht in de wilde werveling en drijft af in razende vaart. Mannetje aan mannetje staan de soldaten. Ook enkele verdwaalde burgers. Gebukt staan ze op de barricade om deze dreigende waterlawine te bezweren.

Het geel-witte licht van het zoeklicht zweept over hen heen. Ook van de andere kant zien we schimmen, glimmend van regen en natte klei. Flarden van bevelen waaien naar ons over. Ook daar één roep: méér zandzakken. Geef de order door naar achteren. Méér zandzakken, want we hóúden het niet.

Met razende vaart schiet een motorordonnans de glibberige weg op. Zijn achterlicht danst in een wilde cadans. „Méér zandzakken.”

Een nieuwe colonne nadert, nieuwe stoottroepers, studenten in vreemdsoortige plunje, schoppen op hun schouders, een begerige gloed in hun ogen om déze polder tenminste te redden.

Maar steeds nog gulpt het water. Er kantelt een stoel voorbij, 't bolle lichaam van een koe, als zoenoffers aan de getergde kwelgeest.

Zó was de nacht bij Zwingelspaan. Uren lang zwoegden ze, zonder eten, in natte kleren. Een officier staat even naast me, zuigt in enkele lange trekken zijn sigaret naar binnen. „Ze dóen het maar weer!” knikt hij goedkeurend en zijn oog gaat trots over die gebogen soldatenruggen.

Ze deden het. Als ik in de grauwe morgen dit dorp, dat op Yperen lijkt, verlaat is de dijk bedwongen, maar nóg gromt het water.

★

Maandagmorgen

Alleen maar grauwe
triestheid

Een schoolbank ligt gekanteld tegen een stuk van een hooiberg en klaaglijk miauwt een natgeregende

de Spiegel

... met een droeve last ...
Een tragische optocht in het totaal verwoeste Heiningen.

... priemt een zoeklicht in de donkere hemel ...
Vlak bij het gat in de dijk van Zwingelspaan.

... in statige rijen ...
De machtige Noordzee-vissersvloot snelt te hulp.

... behoedzaam door sterke handen ...
Zieken en gewonden worden in Zierikzee aan boord gebracht.

... ineengedoken in de ruimten ...
In de ruimten van vele schepen aan de kade van Zierikzee hokken de droeve evacués samen.

poes. Ook ligt er een kalfje, de ogen
wijd-open in een starre blik.

Er strompelen mensen over de dijk,
dwars door de chaos. Ze dragen
witte bundels op hun gebogen rug.
Misschien is dit héél hun bezit: wat
natte kleren... een deken... een
paar schoenen... een koffiepote. Ze
zoeken hun weg over deuren en
divans, langs kasten en kisten.
Er ligt een kinderstoeltje met een
helgekleurd telraam en een speel-
goedpaardje staat er overeind. Ook
vind ik er een klompje.

Er loopt een man tussen de ruïnes
van wat eens Heiningen was; hij
bukt zich en in zijn handen houdt
hij een bijbeltje. Met een vreemde
glimlach doet hij het open en kijkt
me aarzelend aan. Er slentert een
oude man naderbij, zijn glimmend
petje op zijn achterhoofd. Vragend
zegt hij: „Hebben ze je buurman al
gevonden?” De ander haalt de
schouders op. „Hij woonde daar”,
wijst hij in de watervlakte, die nu
weer nijdig doet in de opkomende
sneeuw-
bui. „Ik heb hem nog horen
roepen, maar wat kon ik doen?”
En weer bukt hij zich tussen de
trieste nalatenschap van de polder,
die aangeslagen is op de dijk.

„Ik heb niks meer”, zegt hij met
korte zinnen. „Alles weg. Alleen
nog één varken. Dat slaapt nu bij
me in de kamer. Daar is alles toch
kort en klein geslagen door het
water.”

Ik ga verder. De golven hebben
weer witte kuiven en een sneeuw-
jacht geselt de afgevreten huizen,
die er uit zien alsof grote monsters
er aan hebben geknaagd. Uit een
schuur brult een koe. Een man is
 bezig het beest tussen de pakken
stro uit te halen, waartussen hij ge-
klemd zit. Zijn tong slingert ang-
stig uit zijn bek.

„Daar gaat er weer een”, zegt de
man en kijkt even naar de dijk. Er
gaan mannen langs met een baar.
„’t Is een kind”, mompelt hij. „’t Is
ginds aangespoeld. Misschien van
de andere kant. ’t Was zó erg, mijn-
heer, zó erg. Ik werd wakker van
een vreemd geluid, en toen ik de
deur opendeed, was ’t al te laat.
Dwars door de deuren en ramen
smakte het water. Zo maar in onze
nachtkleren zijn we weggerend, de
dijk op, maar de golven huilden
over ons heen. Vóór ons liepen kin-
deren en ik zag dat er één van de
dijk sloeg. En ik kon niks doen. Het
is zo erg, mijnheer, zó erg.”

Hij gaat voor me uit, klauterend
over dode paarden en gezwollen
koeien.

„Dáár stonden vier arbeidershuis-
jes en nou...”

Ik zie alleen maar wat stenen en
een oude kachel. In een boom vlak
bij hangt een ledikantje.

„En daar, dat huis waar de voor-
gevel finaal weg is, stond een
vrouw. Eerst stond ze op de twee-
de verdieping en riep om hulp. La-
ter zagen we haar op de zolder. Ze
stond er héél alleen. Dat was het
laatste wat we van haar zagen.”

De gemeenteopzichter van Fijnaart
loopt er rond. Hij speurt naar een
nieuw onheil in zijn gemeente: aas-
gieren van de sinistere ruïne. Er
zwerft vreemd volk in deze geteis-
terde streek.

„Midden in de nacht zijn we uitge-
reden met de brandweer, maar ’t
was al te laat.” Ik schat de golf op
zeker vier en een halve meter.
„Daar ginds”, en hij wijst naar wat
resten van huizen in ’t woelige wa-
ter, „zagen we een man en een
vrouw en drie kinderen op het dak.
Met een boot probeerden we hen
te bereiken, maar de storm wees
ons onverbiddelijk terug. Toen
wankelde het huis, brokkelde af en
voor onze eigen ogen zagen we hen
verdrinken.”

Ik kijk hem aan. Zijn ogen hebben
dezelfde vreemde blik van hen, die
zoveel leed gezien hebben. Ik voel
dit is geen „van horen zeggen”, zo
als er zo veel geruchten zijn in de-
ze dagen. Deze ogen vertellen het

mij, dit is de naakte, gruwelijke waarheid.

„Kom mee”, zegt hij, „dan gaan we naar de Openbare School”. De school is doorzichtbaar, alleen (vreemd spel van de golven) een kaart van Nederland wiegt heen en weer. De banken liggen op de dijk gesmakt en een koe is, met de halster nog aan een paal gebonden, hier aangedreven.

„Hier kwam een dak aangedreven”, vertelt hij, „in doodsangst klemden enkele mensen zich er aan vast. Er waren ook kleintjes bij. We stonden al klaar om ze te redden. Maar opgezwiept door de razende golven, stootte het tegen een muur en we hebben er slechts één gered, slechts één...”

Ik ga weer verder. Een jonge vrouw, huiverend in haar dunne regenjas, staat in de sneeuwstorm bij de resten van haar huisje. Ze wijst op een gat boven in het dak. „Dááruit zijn we gekomen”, zegt ze „en dit...” ze wijst op wat lepels en vorken, „is alles wat ik bezit...”

Ik ga maar verder. De sneeuwjacht deert me niet. Zelfs de cadavers der dieren maken op mij geen indruk meer. En ik weet, dat ik nooit in staat zal zijn deze diepe ellende te beschrijven. Rondom mij is het alleen maar triestheid, een grauwe, eenzame triestheid. Soldaten naderen, in ganzenpas, geleund tegen de wind. Er boldert een vrachtwagen voorbij, met zandzakken. Dreigt er weer een doorbraak?

★

Dinsdagmorgen

Met de vlag halfstok

In het gelige licht van de wintermorgen ligt achter ons de haven van Bergen op Zoom. Achter de toren enkele rode vegen aan de hemel, waar de zon zal opgaan. De vloot kiest zee. En alles kent slechts één koers: de eilanden! En allen kennen slechts één devies: helpen! Er is een dokter aan boord, een studente uit Amsterdam, potige polderjongens, iemand van de wegwacht, verkeerspolitie, en het bootje zelf koerste eens door de havens van Amsterdam. Vóór ons dobbert een kleine sloep met enkele sportieve jongens uit Deventer, anderen, in griezelig kleine roeibootjes, hebben aangehaakt, en ze maken de vreemdste capriolen op de golven. Maar dat hindert niet... we weten dat Schouwen-Duiveland in grote nood is.

Onze ogen zijn klein en rood van slaap, we delen onze laatste sigaretten en in de koude wind turen we naar de dijken, waarvan we dachten, dat ze als hechte wachters voor onze lage landen stonden. En we wijzen elkaar de plaatsen. We koersen langs Stavenisse, dat stormenderhand door de vijand veroverd werd.

Even slaan we de ogen neer: ons passeert, met vlag halfstok, een boot, waarin de doodkisten zich hebben aaneengerijld, als evenzoveel bewijzen van de tragiek van deze eilanden.

We naderen Zierikzee. Door machtige gaten in de dijken stroomt en bruist het zeewater en dan, plotseling, nadert er de vloot. IJmuiders en Katwijkers in statige rijen, die onrustige sporen in het water trekken. Breeduit staan de mannen op hun boten en hun handen popelen om aan de slag te gaan.

Urkers laveren ons voorbij, hun brede pofbroeken op het dek geplant, de zwarte muts kordaat op het hoofd.

En zo koersen we naar Zierikzee, één stroom van redders, die de ha-

... waar de noodvlag uithangt ...
In Sommelsdijk nadert de reddingsploeg een eenzame boerderij.

... stond een vrouw te roepen ...
In Heiningen spoelden in één slag tientallen huizen weg.

ven bevolkten, in een wirwar van masten, pijpen en zeilen.

Woensdagmorgen

Een der zwartste momenten

Mijn aantekeningen zijn wat verward geworden. Hoe kan ik ook schrijven, schrijlings zittend op de achterplecht van amphibievaartuigen, die schokkend als logge monsters over ruïnes kruipen en schuimend door het water bruisen. De stuurman speurt naar verborgen staketsels en de man in de oliejas naast hem met de kijker speurt naar tekenen van leven op de daken van eenzame boerderijen, waar de noodvlag uithangt.

Hoe kan ik ook schrijven, als de schroefwind van de helikopter me bijkans de adem afsnijdt en een oud vrouwtje snikkend de piloot omhelst en door Rode Kruis-soldaten bijna gedragen wordt naar een warme kamer, met warme koffie en een warm medelij.

Hoe kan ik ook schrijven, als zieken, doodsbleek op brancards uitgestrekt, behoedzaam door sterke handen aan boord worden gebracht, en het oude vrouwtje met een bibberende hond en het mannetje met zijn sigarenkistje (al zijn bezit), en dan weer een koe, die aan een takel bengelt of Amboneesjes met zwarte ogen, bevend in de snijdende kou. Hoe kan ik ook schrijven, als hoopjes ellende ineengedoken in de ruïnen zitten, een jongen van zeventien jaar van schip tot schip gaat om naar zijn zusjes te zoeken, die hij het laatst zag in de huilende storm, en een blond meisje van een jaar of vier, slaapt op de schoot van een verpleegster, van wie men fluisterend vertelde, dat het voortaan alleen op de wereld is.

En je kijkt maar en huivert, en je werkt maar en bidt met een bevend hart, en je zit maar en luis-

... in afgevreten huizen...
Soldaten redden wat doordrenkt meubilair in de omgeving van Fijsaart.

... als logge monsters...
Een Rotterdams amphibievaartuig baant zich een weg door de straten van Zierikzee.

... ergens moet een mens in doodsnood zijn...
Een boot wordt te water gelaten om naar een verre boerderij te varen.

... alleen maar triestheid ...
Een felle sneeuwbuï striemt de verlatenheid van Heiningen.

tert en al die namen: Heiningen, Zwingelspaan, Halsteren, Stavenisse, Oudendorp worden evenzoveel begrippen, die vastgeankerd liggen in je geheugen als één der zwartste fragmenten uit het boek van je herinneringen...

Daar is nog één herinnering bijgekomen. Ik stond op een boot, ergens op het Hollandsch Diep. Zoeklichten speurden naar mogelijke obstakels, en dansten flitsend over het grauwe water. Naast me komt een jonge kerel

staan, zijn jas hangt sloeberend om hem heen en in een bonte handdoek draagt hij al zijn bezit. „En nou zal het wel emigreren worden”, zei een stem aan de andere kant. „Emigreren, noè?” zegt hij met een

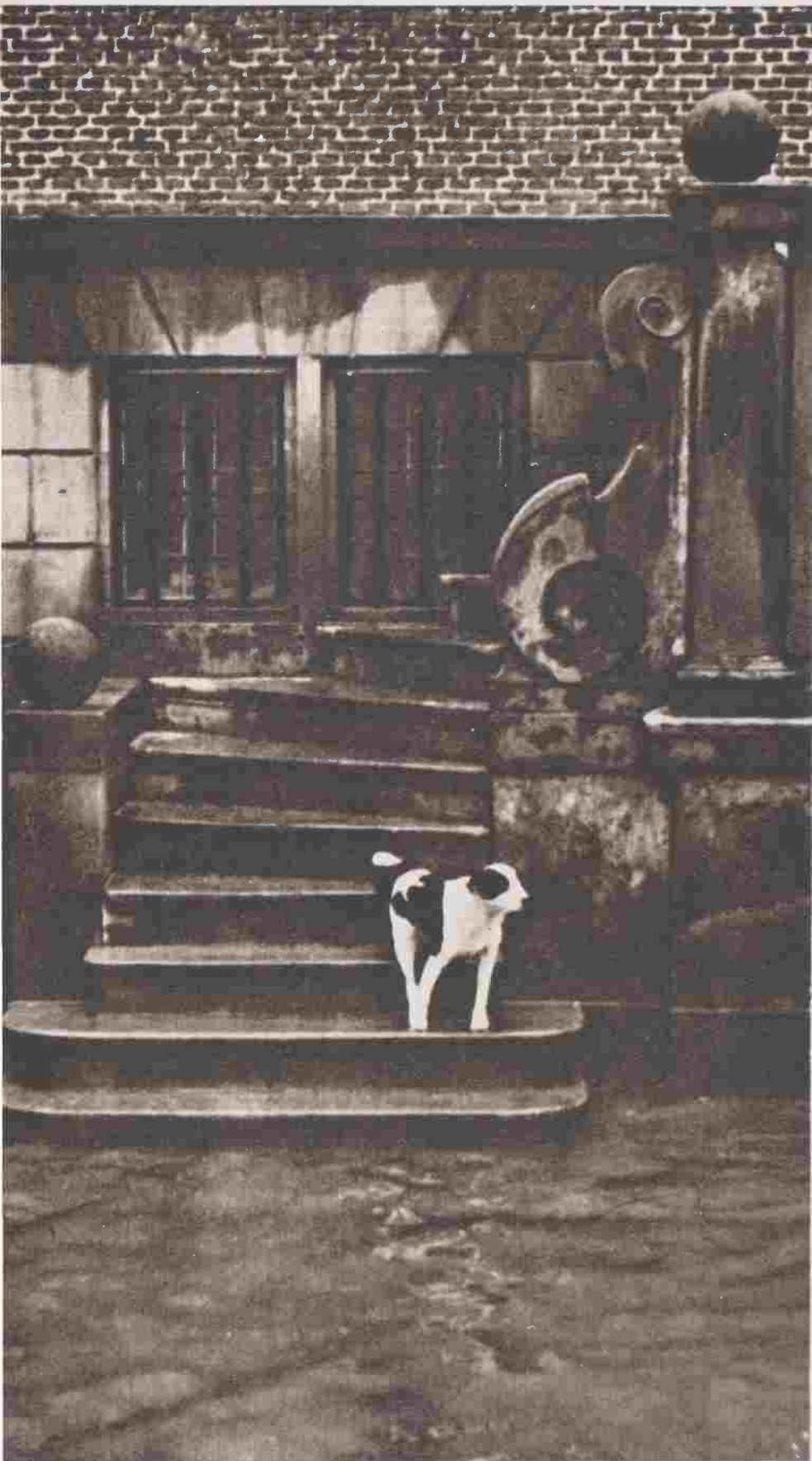
verbeten gezicht. „Noè, noe er wark is. Je bin gâk!” En driftig gaat hij weg.

v. VLIET.

Dingen

Herhaalde malen viel het oog van onze reporters op vreemde situaties in het getroffen gebied. Deze kleine dingen zijn soms zo veelzeggend.

Ergens in Middelharnis staarde een kleine hond triest over het klotsende water...

In de buurt van het zwaargetroffen Fijnaart vonden wij de stomme getuigen van een vreselijk drama: wat speelgoed... een klomp.

die ons

In Ouderkerk a/d IJssel: een orgel en een collectebus.

troffen

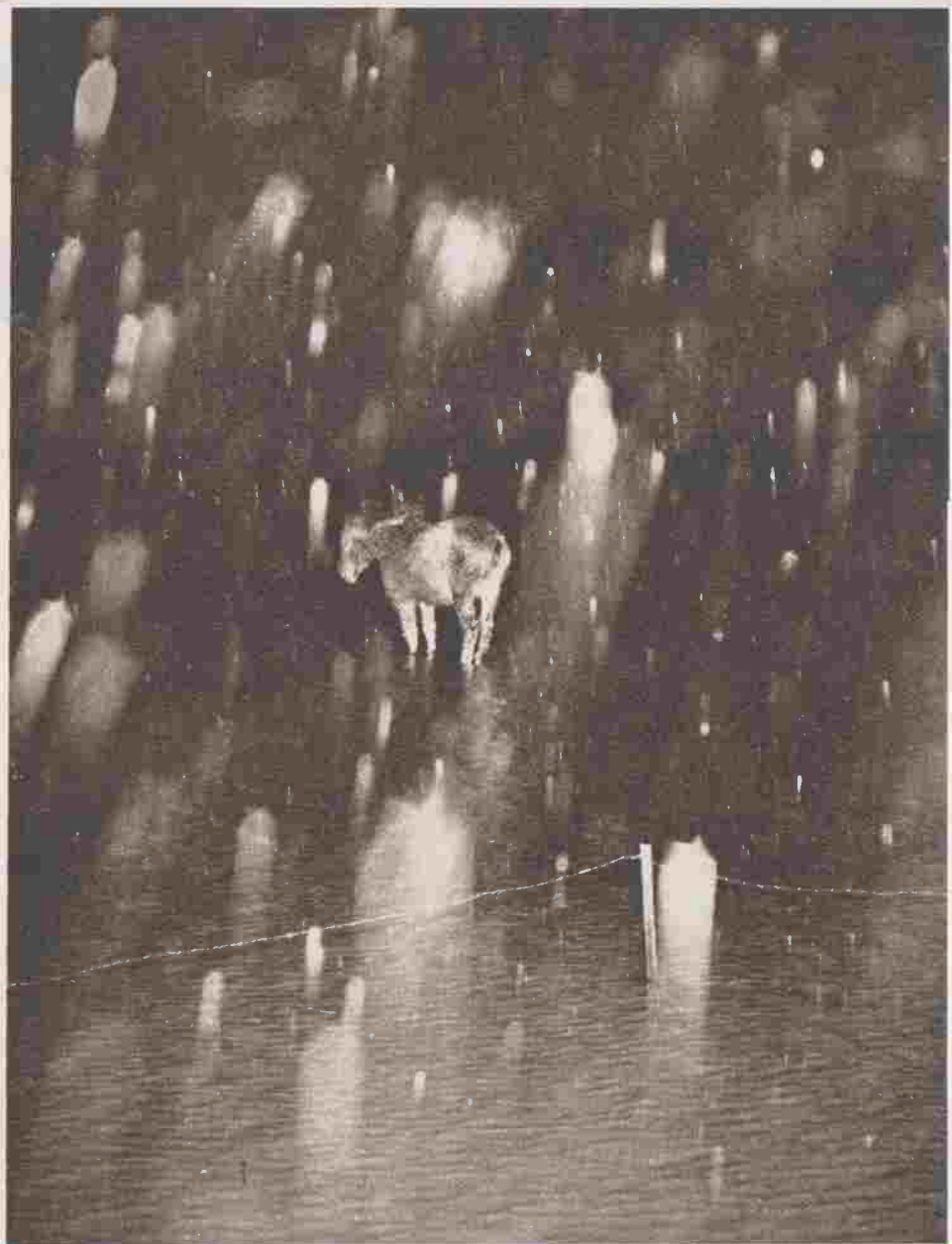

Een vreemd tafereel in Middelharnis.

Het was moeilijk in de vele plaatsen de gemeenteborden te omvaren.

Dicht bij Heiningen in een striemende sneeuwjacht staan twee paarden in het wassende water.

... het water wast ...

... wadende door het aangespoelde stro ...

... sluit de oude baas uit Fijnaart de blinden ...

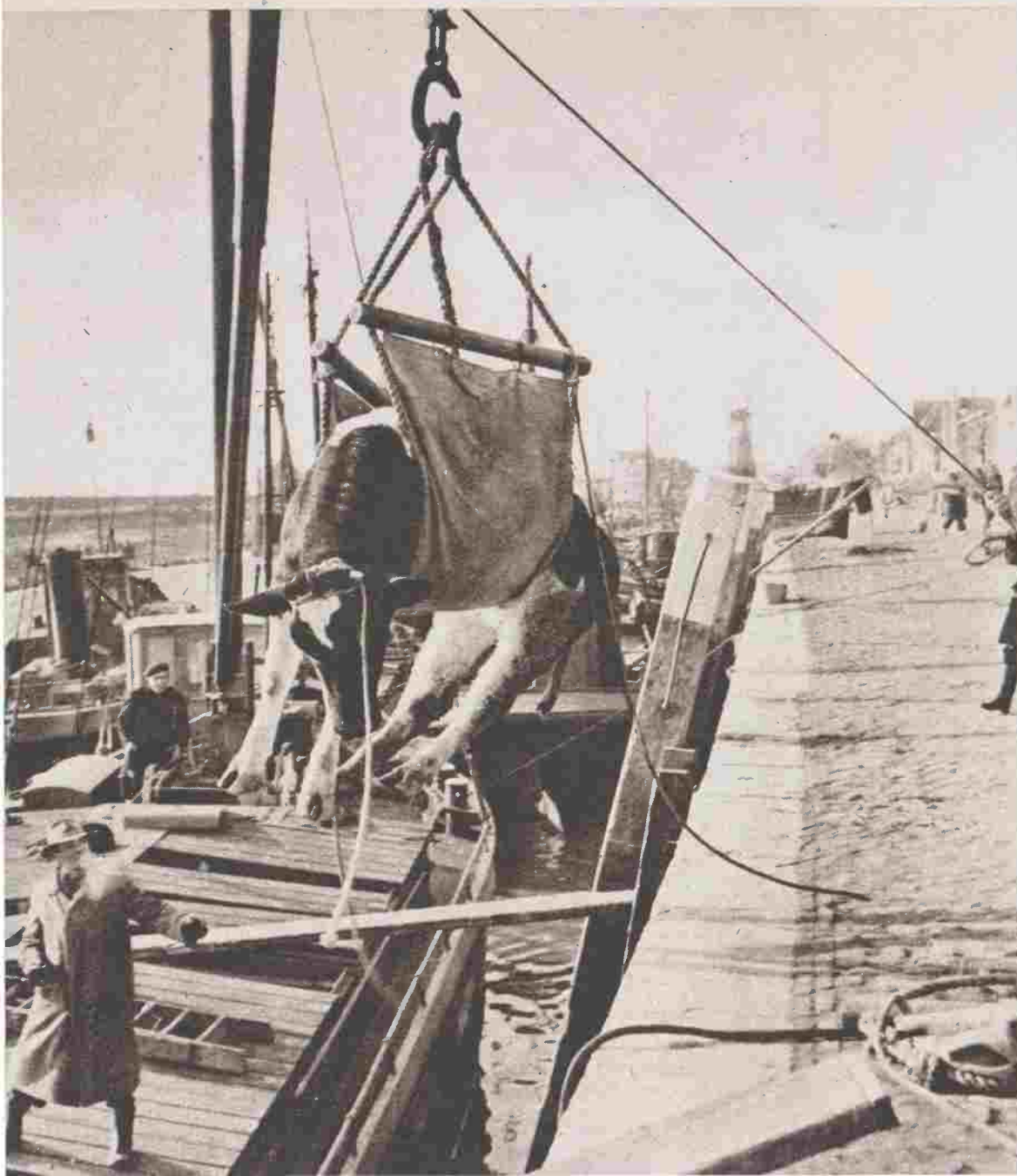

Vervolg: Dingen die ons troffen

Als een vreemde grap staat dit bordje aan de weg bij Gouderak.

Er waren op Schouwen en Duiveland slechts weinige koeien gered. De rest werd in Zierikzee naar een veiliger haven getransporteerd.

Dicht bij Zwingelspan kreeg onze verslaggever een metgezel, die hem meer dan een half uur op de voet volgde.

In Middelharnis een bord met een gewoon opschrift, maar in deze tijd bijzonder wrang.

Een onwillig varken wordt in de stromende regen weggevoerd.

... eindelijk in veiligheid ...

Eén uit velen!...

Het is roezig druk in de Ahoy-hallen, het doorgangscentrum voor de evacués van het overstroomde gebied. Vooral in de tot eetzaal ingerichte afdeling, is een druk geloop van mensen. Honderden evacués zitten aan tafeltjes, voor een beker koffie of een bord soep, terwijl verpleegsters, doktoren, geestelijken, helpsters van het Rode Kruis en padvindsters van de mensen in alles de helpen-de hand bieden.

Ja, er wordt geholpen hier, op een wijze die niet beter kan. Vooral de kinderen en babies worden deskundig en liefderijk verzorgd, door helpsters, die grauw zien van vermoeidheid, maar desondanks hun goede humeur hebben bewaard.

Maar wat betekent dit nog, als je alles, ja letterlijk *alles* verloren hebt. Als je je huis, je huisraad, je vee; als je een vrouw, een man, een kind, of zelfs meerdere verwanten in één slag verloren hebt!

Eén uit velen...

Daar zit een man voor een bord soep; met een somber gezicht schuift hij het

weg — hij wil eten, maar kan 't niet. Hij is afkomstig van een der verdrinken eilanden en heeft taferelen aanschouwd, die elke beschrijving tarten. Zo zijn er velen in de eetzaal. Midden

anderen móeten juist vertellen, om van het gebeurde los te komen. Twee families uit één polder vertellen elkaar wat ze doorgemaakt hebben in de kritieke ogenblikken, en noemen

**ZIJ KLOMMEN NAAR BOVEN,
MAAR DE ZOLDER STORTTE IN**

in het geroes zitten zij stil voor zich uit te staren, met vermoeide, gegroefde gezichten. Zij proberen het gebeurde te verwerken. Daar zit een jongen van zeventien jaar, met een vreemde, starende glans in zijn ogen; hij mist vader, moeder en zus. Voor hem is het leven een ondoordringbare, zwarte leegte geworden. Een zuster zit bij hem, praat met hem, maar het is slechts een alleenspraak. Zijn er velen die niet kunnen praten,

bij name de buurtgenoten, die ze niet terug zullen zien.

Aan een der tafeltjes zit een man van middelbare leeftijd, in donkerblauwe trui. Zijn rechterschoen, in verband, rust op een stoeltje. Met doffe ogen staart hij voor zich uit. Een meisje van drie jaar en een meisje van zes, zitten bij hem; het kleinste op schoot van een Rode-Kruis-helpster. Het andere meisje hangt witjes tegen de leuning van haar stoel. De zeven-

tienjarige zoon loopt heen en weer door de zaal, want er moet nog wat geregeld worden voordat de familie door kan gaan naar Utrecht. In de wachtestijd vertelt de vader ons het verhaal van de gebeurtenissen uit de afgelopen dagen.

Het is het verhaal van een uit velen; het zijn de bitterharde belevenissen van een landarbeider uit Nieuwe Tonge, die wij Hendrik Wilger zullen noemen.

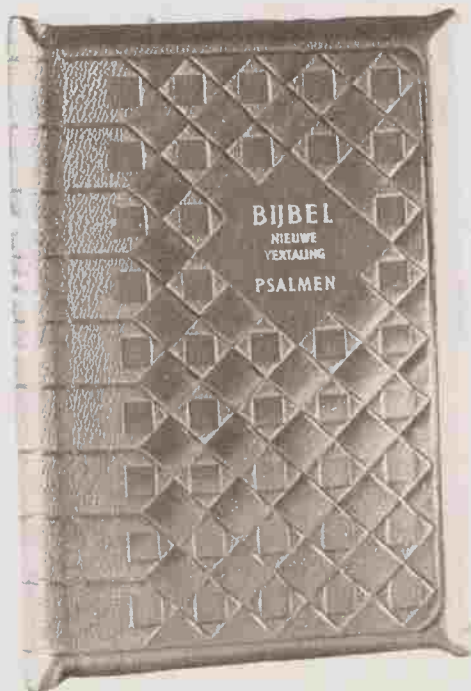
Water... water...!

Die Zaterdagavond joeg ook in de Klinkerlandse polder de storm bijzonder fel; het huisje van de Wilgers trilde onder de kracht van de aanzwellende storm. Maar ongewoon was de toestand niet; de Wilgers hadden meer zulke stormen over hun huisje horen gaan, en dus lagen Vader, Moeder, Hans, Mientje en Lenie in geruste slaap.

Totdat Zondagmorgen, om vijf uur, vader Wilger wakker werd van onrustig geroep buiten: „Water... water!” Onmiddellijk stapte hij het bed uit, wekte vrouw en kinderen, en be-

Waarop reeds lang
gewacht werd!

**EEN ZETKA
ZAKBIJBEL
IN DE NIEUWE
VERTALING!**

Met en zonder psalmen
(rhythmische zetting)
Formaat 10.3 x 16.2 cm

PRIJZEN:

BIJBEL ZONDER PSALMEN
14.⁷⁰ tot **27.⁵⁵**
(Duimgreep f 3.85 extra)

BIJBEL MET PSALMEN
18.⁴⁵ tot **32.⁰⁵**
(Duimgreep f 4.95 extra)

een prospectus zenden wij u op
aanvraag gratis zonder
enige verplichting

Al onze uitgaven zijn in de boekhandel
verkrijgbaar

UITGAVE VAN N.V. GEBR. ZOMER & KEUNINGS UITGEVERSMIJ • WAGENINGEN

85
VAN IEDERE
100 MENSEN

die Nugget
gebruiken, verkiezen juist

Nugget omdat
Nugget zoveel sneller
een mooiere glans geeft!

Een goede schoen...
met NUGGET doen!

**ZIE HEN STAPPEN MET
KAARSRECHTE BEENTJES**

Misschien benijdt U de moeder van
deze welvarende kleuters en denkt U:
„Waren mijn kinderen ook maar zo!”

**Geef Uw kinderen dan óók
NOORSE LEVERTRAAN:**

het product dat een overvloed aan
vitamine D bevat, de vitamine die on-
ontbeerlijk is voor de opbouw van een
sterk en gezond gestel.

**Een paar theelepels
NOORSE LEVERTRAAN**

verschaffen alle dagelijks benodigde vitamine D.
Wanneer U weet dat een liter wintermelk en
100 gram winterboter gewoonlijk slechts 10 percent
van het dagelijks hiervan benodigde bevat,
dan wordt het U duidelijk, van welke on-
schatbare waarde levertraan is voor de licha-
melijke ontwikkeling van Uw kinderen.
Maak er een goede gewoonte van en geef Uw
kinderen dagelijks een lepeltje

**NOORSE
LEVERTRAAN**

de NATUURLIJKE vitaminenbron

Neem zelf ook dagelijks een dosis
Het maakt U sterker en gezonder.

... de trieste ravage ...

gaf zich naar beneden, naar de voor-
deur. Maar in de gang stond het wa-
ter reeds tot zijn knieën. Zo in zijn
ondergoed, ijde hij door het water,
dan de binnendijk over, naar de Dui-
venwaardse polder, om ook zijn zwa-
ger Piet te alarmeren.
Teruggekomen in zijn huis, overlegt
hij snel met zijn vrouw wat men zal
doen. Vluchten naar een huis aan de
dijk, dat hoger staat, dat is de enige
mogelijke redding. Er is geen tijd te
verliezen, want de woedende storm
drijft het water steeds hoger het huis
binnen. Met niets anders dan het
nachtgoed aan, verlaat de familie de
bedreigde woning. Vader en zoon ne-
men ieder een kind op de armen. Zo
vlucht men de razende stormnacht in.
Maar de striemende regen en de tot
op het been doordringende wind, voelt
men nauwelijks. Want het gaat nu om
het pure lijfsbehoud.

Op zolder

Men weet de dijk zonder moeilij-
kheden te bereiken. En daar, in een
huisje aan de dijk, vinden de Wilgers
beschutting op de zolder van een be-
vriende familie. Een familie van drie
personen: man, vrouw en kind. En
zo, met z'n achten, wacht men de
verdere afloop van het natuurgeweld
af. Er worden sombere gissingen ge-
daan; de mannen trachten de vrou-
wen te kalmeren met optimistisch
klinkende geruststellingen. Hendrik
Wilger meent zelfs dat het water
zakt.
Dit laatste gebeurt inderdaad, maar
het is slechts voor tijdelijk. Want een

nieuwe doorbraak in de dijk, vlak
tegen het huis, heeft een diepe geul
geslagen, waardoor het verwoestende
water een nieuwe uitbraak vindt in
de Duivenwaardse polder.
Nog geen kwartier is men op de zol-
der bijeen, of men bemerkt werking
in het huis. De wanden scheuren en
kraken. Wilger, die een groot onheil
voelt aankomen, weet nog uit het
raam een ladder naar boven te trek-
ken, die hij tegen het huis tracht te
plaatsen. Maar op hetzelfde ogenblik
glijdt de ladder weg in de dijkgeul.
Een nieuwe stormstoot doet het huis
weer kraken in al zijn voegen; het is
niet meer te houden. En terwijl de
storm angstaanjagend over de ge-
vluchten heengiert, stort het huis in
elkaar. Vader, zoon en de meisjes
Wilger komen op de dijk terecht;
eveneens moeder en kind van de an-
dere familie. Maar waar is de vader?
Moeder Wilger valt onder puin in de
dijkgeul. En wie heeft haar terug-
gezien? Niet de man, niet de kinde-
ren, en niet de buurtgenoten. Zij be-
hoort nu tot de honderden, die als
vermist staan opgegeven.

Tussen de dakpannen

Midden tussen wrakhout en puin
vindt Vader Wilger een drijvend bed.
Dit legt hij op een paar planken, en
zo weet hij de kinderen naar het dak
van een andere buurman toe te bren-
gen. Zelf worstelt hij zich ook door
het water heen naar dit huis, waarbij
zijn voet ernstig letsel oploopt aan
spijkers.
Op deze benarde vluchtplaats op het

dak, maakt men de steunpunten wat ruimer door de dakpannen weg te trappen. En zo, geklemd tegen de dakwand, kletsnat van de stortbuien, met niets anders om zich heen dan het naakte geweld van de uitrazende natuur, wacht men het aanbreken van de dag af. Een dag, die hen openbaart hoe erg, hoe rampzalig de toestand is. In een naburig huis bevindt zich nog een vrouw in een benedenverdieping. Zocht zij daar wat huisraad, wat voedsel? Niemand zal 't ooit weten. Men ziet haar worstelen met het water, hoort een wanhopige kreet, en weet, dat ook zij haar doodsuur in de vloedgolf beleefde.

De mensen op het dak klemmen zich dicht tegen de schuine wand. Met enkele op de zolder gevonden dekens dekt men zichzelf en de kinderen zo goed mogelijk toe. En een bus koekjes, ook op zolder gevonden, dient tot voedsel voor de kinderen.

Ondertussen rijst het water nog steeds. De vluchtelingen bevinden zich nog maar nauwelijks één meter boven het wilde water. In deze benarde situatie zijn de mensen gedwongen te blijven de ochtend door, de middag, de avond, de nacht en de morgen van de volgende dag. Meer dan twee-en-dertig uren lang...

Hulp!

In de middag van de volgende dag hoort men het geronk van een vliegtuig. Een geluid dat de hoop en de levenskracht in de vluchtelingen opwekt. Het is afkomstig van een marine-vliegtuig, dat een eind verderop in de Duivenwaardse polder een rubberboot uitwerpt. Dit reddingsvaartuig is kennelijk bestemd voor de in nood verkerenden op een kleine boerderij. Met moeite weten een vrouw en twee kinderen er in te klimmen, waarna de rubberboot op de wind afdrijft naar het begaanbare gedeelte van de dijk, waar reddingsploegen zich over de opvarenden ontfermen. Voor de vluchtelingen op het dak betekent dit in ieder geval, dat er hulp in aantocht is.

En zo is het ook. Om op een droog stukje van de dijk naar Dirksland te komen, moeten de mensen van het dak twee grote dijkaten passeren. De mannen van de reddingsbrigade laten nu de rubberboot aan een lang touw het water afdrijven. Na een tijd, die eindeloos lijkt, komt de boot in de buurt van het dak, en weet men het vaartuigje te grijpen. Met telkens drie personen tegelijk worden de vluchtelingen over de dijkaten getrokken. Eindelijk, na twee-en-dertig afmattende uren hebben nu ook de Wilgers weer vaste grond onder de voeten. Maar de plek waar ze zich bevinden is nog maar een klein stukje

grond van tweehonderd meter met een viertal huizen.

Naar Dirksland

Die nacht brengen de Wilgers door in een van deze huizen, die nu overvol zijn, want een honderd mensen uit de omliggende polders hebben beveiliging gezocht op dit kleine stukje grond. Een heel karig maaltje aardappelen is er slechts voor ieder beschikbaar hier,

's Nachts worden de Wilgers even opgeschrikt door het geklots van water. Een der aanwezigen meldt dat de achterkamer van het huis onder water staat. Maar men is zo vermoeid, dat men niet overeind kan komen, en men slaapt door.

De volgende ochtend is de wind gaan liggen, en het water wat gezakt. Dan begint de overtocht naar de Herkense dijk. Om deze te bereiken, moeten de vluchtelingen weer drie dijkaten passeren.

Met behulp van twee bootjes, wordt een soort pendeldienst georganiseerd en bereiken alle watersnoodslachtoffers de Herkense dijk. Vandaar brengen boerenwagens de mensen over de moeilijk begaanbare dijk naar de watertoren, waar luxe auto's de getroffen en naar Dirksland overbrengen.

In het ziekenhuis

Vader Wilger heeft het erg te kwaad met de zenuwen en moet, bovendien wegens zijn gekwetste voet, in het ziekenhuis worden opgenomen. Ook Lenie moet daar worden opgenomen, omdat men vreest dat zij bij de val door het huis, inwendig letsel heeft opgelopen.

Hans, die dagelijks beiden opzoekt, vindt voor Mientje en zichzelf een gulle, liefderijke verzorging bij de familie Bot.

5 Februari, kwart voor twee, vertrekken de Wilgers met een speciale boot voor zieke evacués naar Rotterdam, waar zij in de avond aankomen.

Nu zitten ze in de eetzaal van de Ahoy-hallen. De vader is dankbaar voor zoveel hulp en zoveel goede zorg als hier wordt geboden. Maar dan schudt hij droefgeestig het hoofd en zegt, meer tegen zichzelf dan tot ons: „goed te maken is het niet...” En de zoon zegt zacht: „Iets in me zegt, dat Moeder nog leeft...”

Dan wordt er omgeroepen dat een auto voor de familie Wilger klaar staat. Twee mannen van het Rode Kruis komen met een brancard. De zuster leidt de kinderen naar de gereedstaande auto. Vader, uitgestrekt op de brancard, volgt. Een man, die alles, die het dierbaarste verloor. Een getroffene, een gebrokene, een van de zeer velen...

v. C.

Hoeveel vitamines?

U weet het: de mens heeft vitamines nodig, om gezond te blijven.

Vitamine-tekort kan worden voorkomen of opgeheven door het regelmatig gebruik van vitamine-preparaten.

Het samenstellen van een dergelijk preparaat vereist uiteraard die ervaring en kennis, die slechts een wetenschappelijk bedrijf heeft.

De laboratoria van Organon-Oss bieden U in één dragée tien onmisbare vitamines, waarvan een toereikende hoeveelheid in Uw voeding niet verzekerd is.

Davitamon 10, een preparaat van Organon-Oss (reeds sinds 1929 vervaardigers van de bekende DAVITAMON vitamine-preparaten) geeft U verreweg **de hoogste vitamine-waarde per dragée.**

Van verschillende vitamines bevat DAVITAMON 10 zelfs twee tot vijf maal zoveel als welk ander gelijksoortig product ook. DAVITAMON 10 heeft een zo hoog gehalte, dat U kunt volstaan met één enkele dragée per dag, één enkele flacon per 3 maanden!

Waar het gaat om Uw gezondheid, is het goed, dat U zich daarvan rekenschap geeft.

Organon, van haar kant, geeft ook U rekenschap. Hieronder vindt U een nauwkeurige opgave van de hoeveelheid van iedere vitamine, die zich in één enkele dragée DAVITAMON 10 bevindt:

Davitamon 10

hooggeconcentreerd

Flacon à 50 dragées: f 2,25
Flacon à 100 dragées: f 3,75
(100 dragées zijn voldoende voor ruim 3 maanden)

10 vitamines in 1 dragée:
een 10 voor gezondheid!

De hoogste vitamine-waarde per dragée:

vitamine A	1000 U.I.
vitamine B ₁	500 microg (167 U.I.)
vitamine B ₂	500 microg
vitamine B ₆	200 microg
vitamine C	20 mg (400 U.I.)
vitamine D ₂	500 U.I.
calc. pantothenic.	1 mg
nicotinamid.	5 mg
acid. folic.	100 microg
vitamine B ₁₂	0.5 microg

Deze samenstelling vindt U ook op iedere verpakking, op iedere flacon.

Organon-Oss

... het zwaar getroffen Oude Tonge ...

Wreed klotsen de golven...

EEN REPORTAGE-REIS AAN BOORD BIJ DE NEDERLANDSE MARINE

Een hand schudt aan m'n arm en een verre stem zegt: „Kom d'r uit... direct... het water staat op de Oostzeedijk!” Water... dijk... Wat betekent het? Het geeft me geen enkele angst, zelfs niet als de orkaan zich in volle kracht tegen de huizen gooit...

„We moeten de kleden oprollen.” „Ik ga eerst kijken!”

Buiten snijdt de wind m'n adem af. Na enkele ogenblikken is er een ander zwart voor m'n ogen dan de zwarte nacht. En dan hoor ik de rivier. Hij bruist en grolt... hij gromt en brult. Het is een geluid, dat ik de hele lange dag nog in m'n oren horen zal. Zelfs dan nog als het water zijn grootste kracht verloren heeft en als vermoeid zich van het land heeft laten teruggliden.

Zo begon het. En het was maar een kleine fase van het drama, dat zich die nacht in de lage landen voltrok.

Zo begon het!

Het was het begin van vier lange dagen, waarop wij van heel dichtbij gezien hebben hoe het wrede water bezit nam van het land, dat wij het eens zelf hebben ontnomen.

De volgende nacht voeren wij met een klein marine-schip de haven van Dordt uit. Het was warm in de hut en de snert was geurig en smakelijk. „Waar gaan we naar toe, commandant?”

„Hansweert. Evacuatie... Als we door kunnen varen, halen we het morgenochtend.”

Maar we haalden het niet.

„Ik heb liever de Noordzee dan de Zeeuwse wateren,” zei de bootsman en zijn ogen stonden zorgelijk...

Boven van de brug riep telkens een scherpe stem bevelen over „meer bakboord en ankers klaar voor vallen.” Felle schijnwerpers tasten langs het duistere water, waar de vertrouwde boeien ontbraken. Laag ronkte een

De haven van Dinteloord bood een tragisch beeld van vele geëvacueerden.

vliegtuig over, dat speurend zocht naar tekenen van alarm in de verdronken polders.

In het Hellegat gooiden we de ankers uit: vijf en twintig meter en even daarna nog tien, want het water was woelig in het Hellegat.

Die nacht sliepen we niet in de smalle, warme kooien. In onze oren was het geluid van noodklokken en langs onze ogen schoven de beelden van bleke kindergezichten met verwelkte strikjes in druipende blonde haren en de gelaten gezichten van oude mensen, die niet meer de kracht hadden zich te verweren tegen de oude doodsvijand van ons volk.

Het werd Oude Tonge en niet Hansweert. Met een kleine sloep roeiden wij aan land. Achter de dijk strekte zich de wijde, wijde watervlakte uit,

waaruit de daken van boerderijen nog nauwelijks omhoogrezen. Toen wij daar stonden op die dijk krampte een benauwde angst om ons hart. Het leek alsof de hele wereld verlaten was. Alsof een nieuwe zondvloed het laatste leven had weggespoeld.

Maar dan vonkte uit het grijze Oude Tonge even verder aan de dijk een rode vuurpijl op en even later gromde een vliegtuig over.

„Bij die schuur zie ik leven,” zei één van de matrozen en in het spoor van zijn snelle stappen volgden wij hem. Maar bij de schuur dreef alleen wat veevoer... en in een flits zagen wij ook de schoenen van een mens, die de laatste strijd gestreden had...

Zwijgend gingen we terug. Het reddend teken aan de hoge noodmast, die we meedroegen hing triest omhoog.

Weer schoot een vuurpijl omhoog en stond even als een vurig teken tegen de loden lucht.

Over de dijk naderden ons de silhouetten van twee mannen... Ze

Willem van Loon en zijn zuster Trijntje worden met vereende krachten van het dak van hun huis gehaald in de gemeente Nieuwe Tonge op het eiland Overflakkee.

liepen traag alsof ze zeer moe waren...

„Ik kan de haven niet in”, zei de commandant, „we liggen te diep... Zouden de mensen over de lange dijk tot hier kunnen lopen? Dan brengen we ze met de sloep aan boord...”

„Er is net hulp gekomen”, zei de ene en zijn ogen keken vreugdeloos uit over het roerige water. „Ze zullen niet eens de kracht hebben om hier te komen. Wij willen naar Nieuwe Tonge, maar we zien het al: ginds is de dijk stuk. We hebben er familie, ziet u!”

„Was het erg?” vragen we zacht. Het antwoord is te lezen in de glanzende ogen en de geknepen mond: „Mijn vader en moeder zijn dood... Moeder heb ik voorbij zien drijven...”

We kunnen geen van allen meer iets zeggen. Dit vreselijke visioen blijft als een stilstaande film voor onze ogen staan.

„Hele gezinnen zijn weggeslagen van de boerderijen. We weten zelf niet hoeveel!”

Als we de ene man een stukje chocola geven — het enige wat we bij ons hebben — het enige waarmee we een klein gebaar kunnen maken — snikt hij het uit.

We geven hen een hand en laten hen gaan: „Er is nu hulp... Nu zal het gauw voorbij zijn. Maar eer we dit vergeten kunnen...”

Met langzame stap gaan ze terug over de dijk.

Als we weer in de warme hut zitten, waar de koffie geurt, is het alsof we een andere wereld zijn binnengekomen. De wereld van vóór de Zondag van de springvloed, toen er nog geen beelden op het netvlies van onze ogen stonden en geklots van water vriendelijk kon zijn...

In de schemerige morgen, als we langs de haven van Dinteloord gaan, horen we vreemde stemmen: „Bonjour... nous sommes français...” Helmen glanzen dof in het licht van de schepen...

Een hulp-expeditie op weg naar Nieuwe Tonge.

Tussen Middelharnis en Sommeldijk knipte onze fotograaf een merkwaardige situatie. Een vliegtuig dropt zandzakken en een helicopter van de Engelse luchtmacht is juist geland.

Franse stormboten worden bij Halsteren ingezet.

Niemand mag achterblijven: de zieken en gebrekkigen gaan het allereerst het stadje Middelharnis uit.

Een warm gevoel kruipt in ons hart, dat wij in deze nood ook één zijn met de andere volken aan de goede kant van ons continent...

Even verder klinken scherpe, afgebeten stemmen: „Du... komm mal her... Wie geht denn das?“

Ook zij, die eens zelf verschrikking over ons hebben gebracht, zijn nu gekomen om ons bij te staan...

Als we wegvaren is de koers Den Bommel. Opnieuw is er een dijk doorgebroken en ieder, die gemist kon worden, is geëvacueerd.

In de haven liggen de schepen mast aan mast. Met de regelmaat van de klok strijkt een vliegtuig met brede vleugels boven de bedrijvigheid en in razende vaart tuimelen uit de gapend open deur de zandzakken naar buiten. Aan de kade staat snorrend een heli-copter. Soldaten wriemelen dooreen, sjouwend met zandzakken en motoren voor roeiboten. Langs ons raast het water, dat zich door het gat in de dijk wringt. Driftig-witte schuimkoppen staan boven de grauwe diepte. Soms sleurt er een stuk huis voorbij, een kast, een bed... en één keer een klein, rood kinderschoentje. Een huis aan de overkant houdt zich wanke-lend overeind, terwijl het water vreet aan zijn fundamenteën. Na een half uur geeft het zich over en stort krand in de vloed: radiotoestellen, een stofzuiger, een stoel wervelen rond in de razende stroom.

In de verte bij een verzonken boerde-rij rookt een vuur... Een noodsein? Of alleen een middel om warm te worden...? Iemand kijkt door een verrekijker en zegt: „ik zie mensen en het lijkt alsof ze met iets wits zwaaien...“

Straks zullen weer de kleine, platte boten met de puffende motoren uitvaren om te zien of er nog iets te redden is, ginds in de grauwe vloed, waarover nu net de zon een harde, zilveren baan legt.

Langs de dijk hangt een kindertruitje te waaien in een boom. Wat is het verhaal van dit kleine rode stukje goed? Ik weet het niet.

In een gat in de dijk houden zich vier schuwe konijnen schuil... Ze vinden een toevlucht onder een dikke solda-tenjas en harde stemmen dempen zich om de diertjes gerust te stellen. In een natte stal loeit een koe en dezelfde soldaten gaan op zoek naar voer.

In een deur van een huisje langs de angstig smalle dijk staat een vrien-delijke vrouw. De enige, die ik zag in het omspoelde dorp. Ik vraag haar of ik me warmen mag. Wijd gaat de deur open en bereidwillige handen schuiven een stoel aan bij de gloeien-de kachel... „Bent u werkelijk van de pers? En ook nog van „De Spiegel“? Wij lezen 'm hier alle-maal. Hij van de post en hij... en hij.“ En moeder Bakelaar legt een zorg-zame hand op m'n schouder: „U hebt vast geen warm eten gehad... Hier staat nog een prakje. Het wacht op Willem, die is naar Oude Tonge. Maar nou mag u het hebben.“

En ondanks m'n protest moet ik eten en het smaakt zoals nog nooit één duur diner gesmaakt heeft.

Als ik weer over de koude dijk loop, waaraan begerig het water vreet, is er nog in m'n oren de rustige stem van moeder Bakelaar: „Er is er maar één, Die helpen kan... En Hij wil, dat we niet bij de pakken gaan neer-zitten, maar werken, werken!“

Dadelijk zal weer de nacht vallen over Den Bommel... Dan zal het klotsen van het water heviger worden en het gekraak van de verwoeste hui-zen angstaanjagender... Maar alle golven en alle baren kunnen niet dat rustige geloof in Eén, Die helpen kan, overspoelen.

Na drie lange dagen tussen hen, die „de schrik des nachts“ hebben overleefd, die berooid zijn en getekend door een gruwelijk lijden, ben ik trot-ser nog dan voorheen, tot dit volk te behoren. Dit volk, dat altijd weer dijken zal aanleggen, altijd weer pol-ders zal droogmaken en altijd weer halsstarrig zal blijven werken onder de adem van zijn doodsvijand.

Adri M. Sloff

de Spiegel

Het leed der oudjes . . .

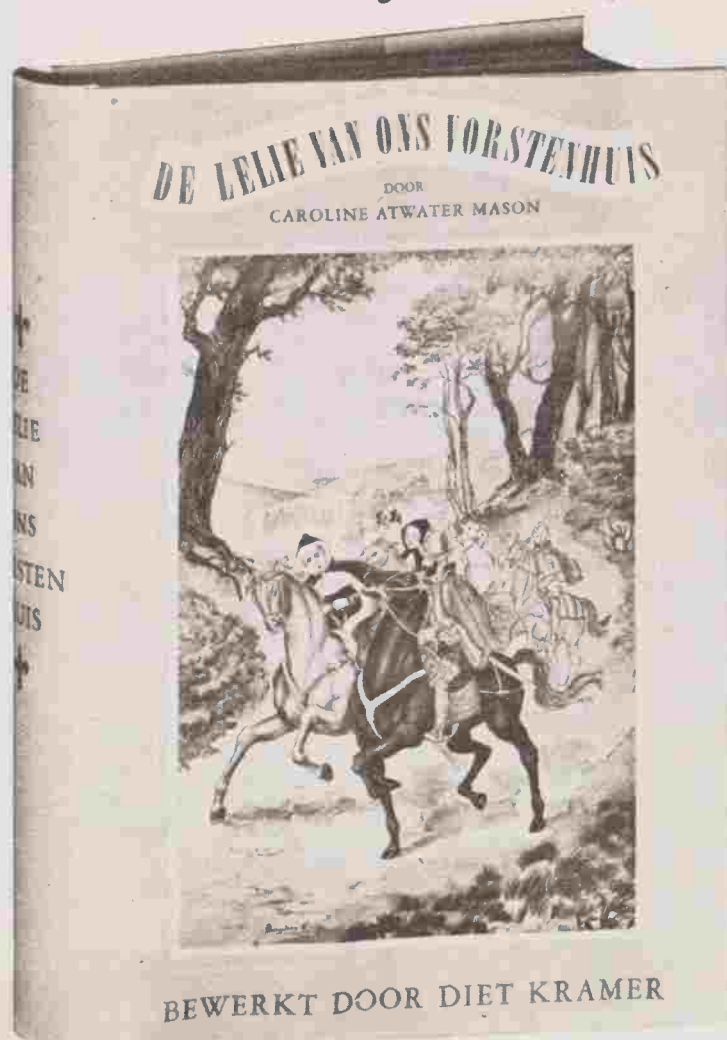
Dwars door Middelharnis' straten wordt de bevolking afgevoerd.

Vol bange vrees wordt de reddings-expeditie afgewacht. Ook deze opname stamt uit Middelharnis.

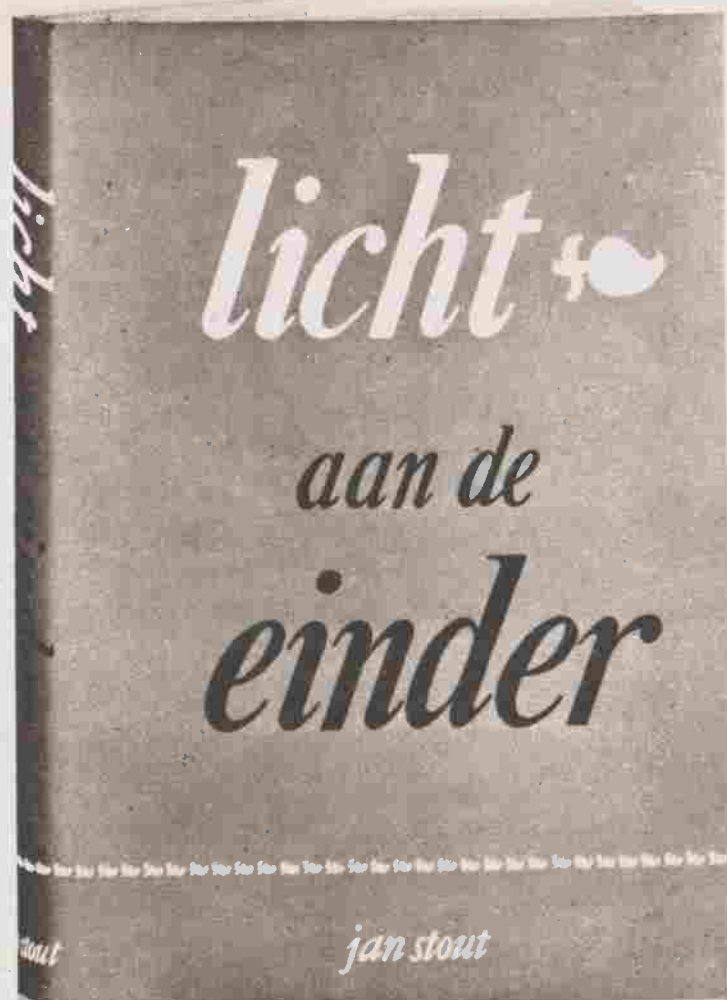

Romans van blijvende waarde:

met illustraties in kleur; in heel linnen band
f 7.90

Prijs in fraaie linnen band f 5.90

**Deze prachtige romans zijn in elke
boekhandel verkrijgbaar**

N.V. GEBR. ZOMER & KEUNINGS UITGEVERSMIJ. WAGENINGEN

De oude man en het kind

KORT RELAAS DOOR J. W. OOMS

Het water, dat met baarlijk geweld tegen de hoge rivierdijk gebeukt had, ondermijnde daardoor het staal van de bedijking en plotseling werd met een ontzaglijke kolking het dijktaflood over een afstand van wel negentig meter opengebroken en weggespoeld. Van dat ogenblik af ging alles verschrikkelijk snel.

Giel Breedveld en zijn vrouw hoorden het water komen, ze hoorden het boven de bulderstorm uit. Ontzet stortte Giel zich de koeienstal in, waar hij nog maar pas vandaan gekomen was, omdat de blaarkop gekalfd had. Hij duwde de staldeur open en hij hoorde het water komen door de stormnacht.

En toen ineens wás het er al, het water. Het klotste over het erf, grauwbrown schuim spatte tegen de deur en kroop over de lage dorpel heen. Giel holde naar het woonvertrek terug en met overslaande stem riep hij Nelia toe:

„Vrouw, het water komt, het water!”

Overnieuw haastte hij zich terug naar de stal en in het licht van een flakkerende lantaarn zag hij het water over de deel komen.

„Ik maak de koeien los, Nelia!” riep hij barmenselijk luid — en toen hoorde hij ineens in vlagen het geluid van de torenklok, het noodgeklep woei over het dorp.

Giel maakte de koeien los, maar hij was zó zenuwachtig, dat hij de meeste touwen doorsneed met zijn scheëmes. Nadien vocht hij met de wind om de grote deeldeuren open te krijgen en daarbij gutste het water reeds over zijn klompen.

En terwijl Giel dit alles deed in een wilde haast, haalde Nelia de kleine dreumes uit zijn bedje en zocht dekentjes en kleertjes bijeen. Zij deed het bijna zonder nadenken, met een ongekende rapte zocht zij het allernodigste bijeen, het geluid van het water en het roepen van Giel hadden een vreemde bezetenheid in haar wakker gemaakt, na de dagen van smart. De kist in de voorkamer, die daar sinds de vorige avond, toen de bedienaar en de timmerman de oude man hadden gekist, als teken en oorzaak van hun verdriet had gestaan, was eensklaps niet meer het allesbeheersende in haar gedachten. Het was haar, of zij door de storm en het watergeweld wakker geschud was uit een trage bewusteloosheid.

Het kleine jongetje begon te huilen, terwijl zijn moeder kleren en goed bijeen zocht — en voor het eerst na enige dagen drong dat huilen weer tot de jonge boerin door. Zij hoorde de koeien erbarmelijk loeien, soms hoorde zij de stem van Giel, doch boven al die geluiden uit hoorde zij de wind en het water — en niemand behoefde haar nog te vertellen, dat het ernst was, dat er eensklaps een ramp over hen gekomen was.

Maar het ging zo snel, zo snel... Nelia zag water op de vloer komen en het was, of de muren begonnen te trillen.

Het water steeg zó snel, dat Giel, tot zijn knieën door het water op de deel gaande, de koeien niet meer

uit de stal geheud kon krijgen; de meeste dieren wilden geen stap verzetten in het ijskoude water.

Het water steeg sneller, Giel waadde naar het woonvertrek en daar was Nelia, huilend nu en met het kereltje op de arm, bezig om het zolderluik open te stoten.

Giel schoot haar te hulp; hij wrong zich naast haar op het trapleertje en duwde met kracht het luik open.

„Gertje moet naar boven”, zei Nelia — en zij klom met het kind de zolder op. En toen zij boven was, zei ze: „En nu vader nog... Ik kom weer naar beneden.”

Giel ging naar het voorvertrek en ook hier kwam het water al boven zijn knieën.

„Vader, vader...”, zei hij met schorre stem. Hij greep de kist beet, maar hij voelde, dat het niet ging. Boven het storm- en watergeweld uit was er plotseling het bange geluid van een instortende muur.

„Samen doen... laten we 't sámen doen”, klonk de stem van Nelia achter hem. Zij kwam naar hem toe, badend door het water, dat snel wies.

„Gertje ligt op het oude bed van vader”, zei ze.

„Ja”, zei hij, „wij redden 't niet. Til jij aan die kant, Nelia!”

Voorzichtig tilden zij de kist met het lijk van zijn vader van de schragen af. Het was te zwaar voor een vrouw als Nelia, maar toch hield zij vast. Het ging Giel zelfs bijna boven zijn krachten. Nauwelijks een woord uitend, kwamen zij met de kist bij de trapleer in het woonvertrek.

Het water kwam hoger. Een stoof en een voetkussen dreven door het vertrek. Een dekentje, met de bolte van lucht er onder, dreef tegen Nelia's benen aan.

„Jij moet op de trapleer klimmen en trekken, dan zal ik hijsen”, zei Giel.

Het werd een verschrikkelijke worsteling om de kist rechtstandig naar boven te krijgen, door het nauwe trapgat. Terwijl ze zwoegden, hoorden ze soms het huilen van het kind boven het watergeweld en de storm uit. Eindelijk hadden ze de last op de zolder, maar toen was Nelia doodop en zij wankelde op haar benen. Ze zetten de kist vlak naast het bed, waar hun kind op lag te huilen. Daarna schrouwen Giel en Nelia om het zeerst.

„Vader, vadertje toch!” stootte Giel uit.

„Here, laat ons niet verdrinken”, bad Nelia hardop.

Giel ging weer de leer af; het water kwam nu al tot aan zijn middel. Hij hoorde het verschrikkelijke loeien van de koeien, het scheurde hem door merg en been. Het prille blaten kwam van het jonge kalf, dat nauwelijks een uur geleden geboren was. Ergens jankte Pluto, de heemhond, aandoenlijk.

Het licht floepte eensklaps uit, maar Nelia had op de zolder een stallantaarn aangestoken. Boven de deel was een bar gekraak; een deel van het dakgebint verloor steun, toen de zijgevel door het wilde, kolgende water weggeslagen werd.

Giel begreep, dat er niets meer te redden viel, de koeien niet, het kalf niet, geen varkens en geen kippen. Een ogenblik stond hij roerloos in het water en hij wankelde, alsof hij neerstorten zou.

Toen hoorde hij Nelia roepen, alsof zij in doodsnood verkeerde. Wadend door het grimmige koude water, zocht hij de trapleer weer op en ging naar de zolder.

„We verdrinken”, klaagde Nelia. „We verdrinken en nou moet je hier blijven, Giel!”

Zij klemde zich aan hem vast, zodat hij nauwelijks op de been kon blijven; hij viel bijna over de kist.

Een geweldige rukwind scheurde het dak boven hun hoofd open. De storm kreeg vrij spel op de zolder en de dansende vlam in de stallaan werd uitgeblazen.

En toen wilde Nelia weer naar beneden om nog wat dekens te halen en het zuigflesje voor de kleine jongen. Giel drong haar terug en hij ging zelf weer het leertje af, met handen en voeten tastend in het duister. Maar het water steeg zo snel, dat het reeds zijn middel bereikte toen hij nog niet op de onderste sport was. Hij klom weer naar boven, Nelia hilde en het kind hilde ook.

Er was een bonkend geluid van vallend gesteente, het water vrat aan de gehavende zijmuur. Erbarmelijk klonk het loeien van de koeien en het scheen, dat het water met verhevigde kracht de polder binnenstortte.

„Ik kan er niet meer bij komen, ik kan nergens meer bij”, zei Giel met verstikte stem tot zijn vrouw.

De laatste kleine moed scheen hem te ontzinken. Tastend zocht hij Nelia en hij nam haar in zijn armen. Zo stonden ze daar op de donkere zolder, twee mensen, die de aanstormende ramp eerst zo flink hadden doorstaan, maar die nu daadloos werden. Ze konden het ineens niet meer aan; het was, of nu pas goed tot hen doordrong, in welke desolatie ze verkeerden.

Nadien, toen Nelia op het oude bed was gaan zitten en het huilende kind toestopte, probeerde Giel de uitgewaaid lantaarn weer aan te steken. Maar dat ging niet meer, want de lucifers in zijn broekzakken waren doorweekt.

Hij ging naast zijn vrouw op het oude bed zitten en hij steunde: „Ik kan het niet aanhoren... Hoor de beesten toch eens!” Hij stopte zijn oren dicht, maar het koeiengeloei en het geluid van water en wind drongen toch nog tot hem door. Hij hilde als een kind, vanwege het verschrikkelijke tempeest, waar zij middenin zaten.

Toen stond hij toch weer op, hij kon niet stil blijven zitten. De angstige gedachte overmande hem, dat zij zelfs op de zolder nog niet veilig waren, want elk ogenblik kon het huis ineensstorten. Hij betastte het gapende gat in het dak. Toen ging hij proberen om planken te vinden, want de gedachte kwam in hem op, een vlot te maken. Maar de planken van de vloer zaten goed spijkervast, hij beschikte niet over gereedschap en daardoor kwam hij niet verder dan een paar latten en het luik van het trappat.

Giel hees zich half in het gat, dat door de wind in het dak geslagen was en hij riep met een barmenselijk-harde stem om hulp. De wind nam zijn noodschreeuwen mee en hij werd gewaar, dat de watervlakte als een klankbord zijn stem verder bracht.

Soms, als de storm even adem nam, hoorde hij van alle kanten schrikbaarlige geluiden: hulpgeroep en kreten van dieren in doodsnood. En het geluid van het water, het water, dat zo gruwelijk machtig was in deze nacht.

Gertje hilde nu niet meer. Giel liep weer naar het oude bed, hij struikelde over het smallere uiteinde van de kist. Nelia greep zijn handen.

„Bidden, laten we toch bidden”, zei ze gesmoord — en met ineengestrengelde vingers probeerden zij samen te bidden.

Later overviel Giel de schrikkelijke kwelling, dat zijn vader overmorgen niet begraven zou kunnen worden. Vader zou niet naast moeder zijn plaatsje op het kerkhof achter de kleine kerk kunnen krijgen... „Vader”, prevelde hij, „o, vader toch...”

Ze dachten allebei aan de dood en ze huiverden van angst en kou. Maar nadien was Nelia toch nog het eerst in de ontzettende werkelijkheid terug.

„Wat kunnen we nog doen? Alleen nog maar bidden”, zei ze. „O, Here, help ons astublieft!... En nu moeten we ons natte goed uittrekken en ons in de dekens van het bed wikkelen.”

Maar de dakgebinten kraakten en Giel, die door het woord van zijn vrouw tot overleg gebracht was, zei:

„We moeten vechten voor ons leven, vechten voor ons jochie... De hofsteek kan instorten...”

Giel ging weer naar het gat in het dak, andermaal riep hij vele malen om hulp.

En het water steeg. Het water steeg snel en tot zijn ontaarde schrik bemerkte Giel, dat het tot het trappat kwam. Toen werd hij bijna radeloos van angst. Dus ook hier op zolder werden ze door het verschrikkelijke water vervolgd. Duzend gedachten flitsten door zijn hoofd.

Het kind begon weer te huilen en Nelia gaf plotseling een doordringende kreet, want ook zij bemerkte, dat het water al over de zolder begon te kruipen.

„We moeten... vader redden”, hijgde Giel. „De kist moet ook op het ledikant gezet worden.”

En dat hebben ze toen gedaan. Het kind lag onder de dekens, naast het kind lag zijn grootvader in de kist...

Maar het water sprong omhoog, elk uur steeg het water verschrikkelijk, het steeg bar en boos. Door Giel en Nelia vlagde de doodsangst en uiterste vertwijfeling dreigde hen radeloos te maken.

Het water steeg, ze moesten hoger. Giel liep van het oude ledikant vandaan naar het gat in het dak. En weer terug, en wéér terug. Overnieuw waadde hij met zijn voeten door het water en worstelde hij met dood en leven.

„We moeten op het dak klimmen”, zei hij eensklaps hard, maar de tranen liepen hem over de wangen. „We moeten hoger, Nelia!”

„Dat kan niet, o, Gertje kan toch niet op het dak?” klaagde zij met verstikte stem. „Het is zo ijsig koud en 't dak is schuin...”

Giel liep weer heen en weer, radeloos; zijn broekspijpen slierden door het water. Ineens drong het tot hem door, dat hij de koeien beneden niet meer hoorde. Die waren dus al verdronken, of weggezwommen door de open deeldeur.

„O God, wees toch genadig, red ons toch!” smeekte hij.

En het water kwam hoger, het was onafwendbaar, niets kon het water keren.

Daarna heeft Giel zijn besluit genomen, een verschrikkelijk besluit, maar het moest, omdat het leven vóór de dood ging.

„Gertje moet in de... kist”, zei hij schor. De tranen kropten in zijn keel.

En dat hebben ze toen ook nog gedaan, die twee mensen met hun kind in doodsnood.

Giel heeft de kist geopend, hij heeft het lichaam van zijn vader er uit gehesen en het lijk in een laken van het bed gewikkeld. Daarna heeft hij zijn vader prijsgegeven aan het water, dat over de zolder stroomde. Er was nog een touw op zolder, dat heeft hij vastgebonden aan een nikkelknop van de kist. Daarna hebben zij samen de kist door het gat

- Schriftelijk onderwijs op elk gebied
- Een ervaring van 30 jaar
- Bijkantoren in verschillende delen der wereld
- Bevoegde leraren
- Erkend door de ISO met medew. v. h. Min. v. O.

Vraagt gratis toezending van het prospectus voor de cursus waar U belang in stelt.

Practijkdiploma Boekhouden
Moderne Bedrijfsadministratie
Staatspractijkdiploma v. Bedr.adm.
M.O. Handelswetenschappen A
Accountant, Belastingconsulent
M.O. Economie, Bedrijfseconomie
Electro- en Radiotechniek
Rouw- en Waterbouwkunde
Autotechniek, Werktuigbouwk.
Jachtbouw, Rijwielhulpmotoren
Wis-, Natuur- en Scheikunde
Vrij-, Decoratief-, Illustratief
tekenen en schilderen
Mode-, Kop- en Figuurtekenen
Anatomie, Tekenen L.O.
Recl.-tek., Etaleur, Plakkaatschr.
Recl.-Ass., Schoonschrijven M.O.
Fotografie voor Amateurs

Talen: Nederlands, Frans, Duits, Engels, Spaans, Italiaans, Russisch, Latijn, Esperanto (M.O.- en L.O.-akten, V.T.H.-praktijkleraar handelscorrespondentie, Hoofdcorrespondent, Taal- en Letterkunde); Engels voor Emigr., Journalistiek M.O. Geschiedenis (K VIII) Gymnasium, H.B.S., M.U.L.O. Onderwijzers- en Hoofdakte Kunst- en Muziekgeschiedenis Muziekler, Schaken, Dammen Politie- en Drogistdiploma Psychologie, Kinderpsychologie Dames- en Kinderkleding Mod. Huishouding, Mod. Keuken Alg. Ontwikkeling, Wijsbegeerte

Voorts ruim 60 cursussen op het gebied van Land- en Tuinbouw, Mechanisatie, Zuivel, Veeteelt, Pluimveeteelt, Fruitteelt, Bijenteelt, Konijnenfokken, enz.

LEIDSCHER ONDERWIJSINSTELLINGEN

Johan de Wittstraat 272 - 286

Leiden

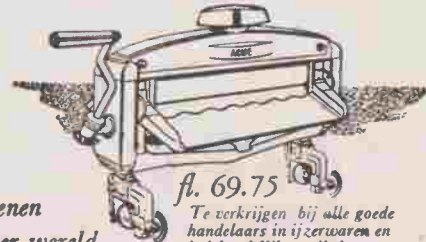
Een deken is even nieuw als hij aanvoelt en er uitziet. Het doet er niet toe, hoelang geleden U hem gekocht hebt. Als hij nog steeds zacht, donzig en warm is, is het een nieuwe deken. Als U Uw dekens—en alles wat U wast—jarenlang nieuw en fleurig wilt houden, dan is hier het middel: ACME, de reinigende wringer.

Het geheim schuilt in de kundig gevormde combinatie van drukverdeling en drukmeting! ACME drukverdeling werkt over de gehele lengte van de verende rubber rollen en zo

wringt U dunne delen van het wasgoed even goed als dikke; daarbij worden, met het overvloedige water, ook achtergebleven vuildeeltjes uit het goed gedreven. En door ACME's nieuwe 3-punts drukmeter wordt de wringer niet meer op goed geluk ingesteld. Alles—van een slabbetje tot een deken—krijgt nauwkeurig de juiste druk, passend bij gewicht en weefsel. Zelfs de teerste vezels zijn veilig. De hele was—zijde, katoen, linnen, wol—komt er fleuriger, schoner uit en gaat een langer leven tegemoet.

ACME
de reinigende
wringer

wordt gebruikt in miljoenen huizen, overal ter wereld

ACME WRINGERS LIMITED, DAVID STREET, GLASGOW, S.E., SCOTLAND

Van buiten MOOI

Van binnen STERK

Betere bescherming tegen rachitis en andere ziekten.

Altijd eetlust

Gave tanden

Sterke borst

Rechte rug

Stevige benen

Krijgen **MIJN** kinderen wel vitaminen genoeg?

Alleen Halitran brengt U de vitaminezekerheid: 38.000 natuurlijke vitaminen A en 3500 D per gram (ca. 60 keer méér dan in gewone levertraan). Dit *constante* hoge gehalte wordt U officieel gegarandeerd. Geef Uw kinderen druppels Halitran zolang de zomerzon zich schuil houdt.

Halitran

kweekt gezonde, mooie kinderen

Wel-verzorgde Dames-handen

gaaf, zacht, blank en soepel, ondanks guur weer en huishoudelijke bezigheden, door

HAMEA
Gelei

De bijzondere werking berust op Hamamelis, één der grootste gaven der natuur

★ ★ ★

Uw kindje verkouden?

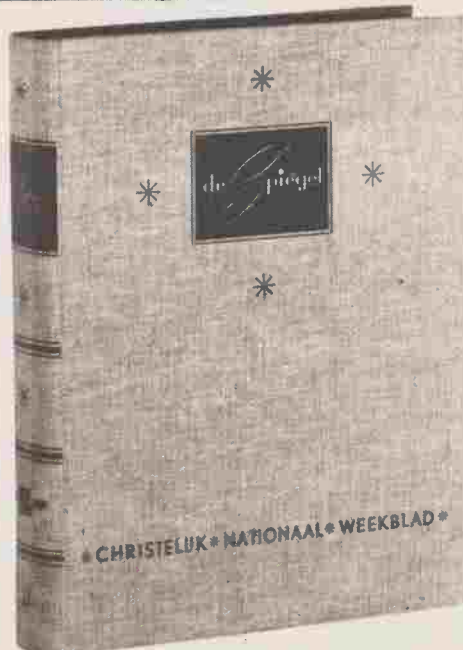
Dan rug, keel en borstje inwrijven met

DAMPO

Wonderlijk zoals dat helpt!

In Apotheek en Drogisterij

WAT MIJNHARDT MAAKT IS GOED

Een jaar wereldnieuws in één band!

In deze band kunt U al Uw losse exemplaren van een gehele jaargang van „De Spiegel” laten inbinden.

Heeft U Uw exemplaar voor de jaargang 1951-1952 al?

★

Zo niet, bestel dan nog heden door f 2.20 te storten op giro-rekening 11352 van „De Spiegel” Wageningen, met vermelding band '51-'52.

★

Ook banden van vorige jaargangen kunnen nog besteld worden.

in het dak gehesen, dat was een opperzwaar en moeilijk werk, want eikenhout is zwaar en ze moesten tillen boven hun macht. De kist had nog enige verzwarende nodig om omslaan te voorkomen en Giel vond op de tast nog enkele zware voorwerpen op de zolder. Toen hem bleek, dat de kist zo goed als waterdicht was, heeft Nelia hem de dekentjes en ook nog een grote deken van het oude bed aangereikt door het gat. Giel maakte er een vrieletje van in de kist, die hij met het touw aan een spant van het dak vastgebonden had. In dat dekenholletje werd het huilende jongetje gelegd. Toen dat gedaan was, heeft Giel zijn vrouw geholpen bij de moeilijke klimpartij om op het dak te komen.

En het water steeg. Giel riep onophoudelijk om hulp. Het water steeg en ze moesten hoger klimmen. De kist met het kind dobberde op het water en Giel hield de kist vast, opdat deze niet telkens tegen het dak zou botsen en misschien omslaan.

„Als ons kind maar mag blijven leven”, huilde Nelia. Het was, of er reeds een doffe berusting in haar stem doorklonk.

Het kind huilde voortdurend en urenlang zat Giel in een allermoeilijkste houding tegen het dak geprangd, met zijn handen de deinende kist in bedwang houdend.

„Als Gertje dan maar gered wordt”, herhaalde Nelia telkens. En Giel dacht aan het lichaam van zijn vader, dat hij had moeten prijsgeven aan het water terwille van het jonge leven.

Uren en uren later, het was al bijna weer avond geworden na die nacht en die dag van opperste verschrikking, werden ze gered. Toen Nelia in een roeiboot werd opgevangen, lispelde zij een paar woorden die zij Giel misschien al wel een jaar geleden had horen voorlezen uit de Bijbel en die nu teruggekeerd waren in haar gedachten. Ja, het was haar zelfs, of die woorden eigenlijk nooit helemaal weg waren geweest uit haar bewustzijn.

„Uw weg was in de zee en Uw pad in grote wateren...”

Toen Nelia eenmaal tussen de mannen in de boot zat, begon ze onbedaarlijk te huilen en korte tijd later viel ze flauw. Een redder ondersteunde haar en Giel hield het kind, dat erbarmelijk huilde en dat in natdoortrokken dekens gewikkeld was, tegen zijn borst.

De mannen roeiden over een verdronken wereld. Giel en Nelia waren met hun kind behouden. Maar een dode bleef achter... het jonge leven had in de nood de plaats van de dode opgeëist.

Het water klotste en kolkte nog onstuimig over de polder, de roeiboot zocht haar weg tussen half-ingestorte hofsteeën en arbeidershuizen. Giel keek om naar het afgebrokkelde dak van zijn hoeve, naar zijn vernietigd bestaan. Daar bleef het lijk van zijn vader achter, maar God had hem zijn vrouw en kind willen laten. En dat kind voer mee in die boot. Het lichaam van de oude man bleef achter, maar de jeugd moet verder, door ramp en oordelen heen. Als het God belieft.

Perspectief

Alleen als God Zijn zegenende Hand

Boven de polders strekt, kan ik geloven,

Dat eenmaal onze strakke vlag weer boven

De nieuwe huizen wappert, en het land

Weer golft van bloeiend gras, en dat het dove

En blinde leed gestild kan worden — want

Hij schiep ons hart, Hij kent de hechte band

Die ons verbindt aan Holland, hof der hoven...

Honderden, honderden gingen al verloren,

Het wrede water rimpelt om ons heen.

Verdriet trok in de harten diepe voren.

De luchten zijn verzadigd van gewezen...

Maar volk: Geloof! Uw land, het wordt herboren

Als God Zijn Handen uitbreidt, dan alleen.

JOS PIETERS

de eerste foto's..

In het grauwe morgenlicht
maakte een fotograaf in
Fijnaart en Heiningen deze
aangrijpende foto's, toen
storm en regen over het land
geselden.

Met diepe ontroering en stille
aanhankelijkheid ontving het
geteisterde volk van Zuid-
west Nederland de oude
Vorstin, die Haar gehele
leven troost en bemoediging
bracht, waar het nodig was.

DE SPIEGEL — Christelijk Nationaal Weekblad — Redactie T. van Vliet. Verschijnt des Zaterdags. Adres van Redactie en Administratie: p/a Bureau De Spiegel, Wageningen, giro 11352. Ab. Prijs f 3.90 per kwartaal, weekab. 30 ct in plaatsen waar agentschappen zijn, losse nummers 35 cent. Abonnementen per jaargang. Buitenland f 19.10 per jaar. Adv. tarief op aanvraag.

De uitgeefster stelt dit tijdschrift ter beschikking onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat iedere verkrijger door het enkele feit van zijn verkrijging jegens haar (en in geval van latere vervreemding jegens de vervreemder en tevens jegens haar) de verplichting op zich neemt het tijdschrift niet ter beschikking te stellen of te doen stellen van een leesportefeuille.